

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kristýna Misařová

Dědění bitcoinu v kontextu českého práva
Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlášení o původnosti

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Dědění bitcoinu v kontextu českého práva“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 117 862 znaků včetně mezer.

V Praze dne 29. listopadu 2023

.....
Kristýna Misařová

Na tomto místě bych ráda vřele poděkovala JUDr. Ivetě Vankátové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, cenné rady a odbornou pomoc při její realizaci. Dále bych chtěla poděkovat celé své rodině, především rodičům, kteří mě celou dobu studia podporovali. V neposlední řadě patří velké poděkování mému příteli, který mi byl oporou od prvního ročníku společného studia práv.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Bitcoin a jeho fungování	9
1.1 Historický vývoj.....	9
1.2 Technické aspekty.....	10
1.2.1 Blockchain.....	11
1.2.2 Decentralizace.....	12
1.2.3 Těžba a transakce.....	13
1.2.4 Klíče a adresa.....	15
1.3 Peněženky.....	17
1.3.1 Softwarové peněženky.....	17
1.3.2 Hardwarové peněženky.....	18
1.3.3 Papírové peněženky.....	18
1.3.4 Webové peněženky.....	18
2 Bitcoin v soukromém právu	20
2.1 Bitcoin jako věc v právním smyslu.....	20
2.2 Právní povaha peněženky.....	23
2.3 Bitcoin jako (zaknihovaný) cenný papír.....	24
2.4 Bitcoin a dědické právo obecně.....	26
2.4.1 Bitcoin jako součást pozůstalosti.....	26
2.4.2 Osud bitcoinu po smrti zůstavitele.....	27
3 Bitcoin a instituty dědického práva	29
3.1 Pořízení pro případ smrti.....	29
3.1.1 Dědická smlouva.....	30
3.1.2 Závěť.....	31
3.1.3 Dovětek.....	32
3.2 Odkaz.....	33
3.3 Vykonavatel závěti.....	33
3.4 Správce pozůstalosti.....	34
4 Bitcoin a jiné možnosti zabezpečení jeho přechodu	36
4.1 Specializované služby.....	36
4.2 Darování pro případ smrti.....	38
4.3 Úschova.....	40
4.3.1 Notářská úschova.....	40
4.3.2 Advokátní úschova.....	44
4.3.3 Bezpečnostní schránka.....	44
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů	49
Abstrakt	55
Klíčová slova	57

Seznam použitých zkratk

LZPS	Listina základních práv a svobod
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
NŘ	zákon č. 358/1992 Sb., zákon České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
AZ	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
Obč. zák.	zákon č. 40/1963 Sb., občanský zákoník

Úvod¹

Digitální revoluce s sebou přinesla nejen technologické inovace, ale i nové formy majetku, které mnohdy kladou před tradiční právní systémy nelehké výzvy. Mezi novodobé druhy majetku patří mimo jiné i kryptoměny, mezi kterými dominuje Bitcoin vynikající svou popularitou a zásadním vlivem na ekonomický i právní prostor. Investování do bitcoinových mincí se stalo fenoménem posledních několika let, a lze tak předpokládat, že bitcoiny² budou čím dál častější položkou v seznamu aktiv pozůstalosti.

V souvislosti s přechodem bitcoinů z generace na generaci však vyvstávají v teorii i praxi mnohé otázky. Normy dědického práva již od dávných dob práva římského upravují přechod majetkových hodnot *mortis causa*, ovšem s ohledem na modernizaci společnosti nemusí být vždy na první pohled patrné, co do pozůstalosti jako majetek zůstavitele náleží.³

Je tedy vůbec bitcoin věcí v právním smyslu, která ke dni úmrtí tvoří pozůstalost dle § 1475 odst. 2 OZ? V případě kladné odpovědi na tuto otázku by byl bitcoin součástí tzv. digitální pozůstalosti, resp. **digitálního dědictví**.⁴ Definici digitálního dědictví v zákoně nenajdeme, ale zjednodušeně ho lze vymezit jako přechod digitálního majetku⁵ z určité osoby (zůstavitele) na její právní nástupce (dědice) z důvodu smrti. Téma digitálního dědictví, resp. pozůstalosti, je již v odborných právních kruzích předmětem diskuzí⁶ i publikační činnosti. Autorka se v práci rozhodla zaměřit výlučně na Bitcoin coby nejvíce kapitalizovanou kryptoměnu.⁷

¹ Diplomová práce je dílčím výstupem interní grantové soutěže IGA na podporu projektů specifického vysokoškolského výzkumu prováděného studenty doktorského nebo magisterského studijního programu na Univerzitě Palackého v Olomouci, a to konkrétně jako součást projektu č. IGA_PF_2022_010 s názvem „Současné trendy v dědickém právu“, jehož hlavním řešitelem je vedoucí diplomové práce JUDr. Iveta Vankátová, PhD., notářka v Bruntále, odborná asistentka na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, a spoluřešitelem autorka práce Kristýna Misařová, studentka magisterského studijního programu Právo a právní věda Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

² Termíny „bitcoin“, „bitcoiny“ a „bitcoinové mince“ používá autorka v práci pro zjednodušení. S ohledem na vysokou hodnotu jednotky bitcoin (k 15. listopadu 2023 se 1 BTC = 819 421 Kč) lze předpokládat, že většina zůstavitelů bude ke dni úmrtí vlastnit pouze zlomek bitcoinu či jen několik málo „celých mincí“.

³ Termín „zůstavitel“ používá autorka v práci rovněž k označení vlastníka bitcoinu, který hodlá pro případ smrti s bitcoinem disponovat.

⁴ K rozdílu mezi pojmy pozůstalost a dědictví srov. CHALUPA, Ivan. *Dědické právo. Základy soukromého práva LX*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 3-6.

⁵ Demonstrativní výčet digitálního majetku uvádí např. DOUBEK, Ivan. *Digitální dědictví*. Praha: TEWYX, 2022, s. 9 a násl. Typicky se jedná např. o účty na sociálních sítích, u sázkových kanceláří, ve videohrách či o předplacené služby jako Spotify, Netflix, Apple Music.

⁶ O možné existenci digitální pozůstalosti informuje i Ministerstvo vnitra České republiky. Viz Ministerstvo vnitra. *Digitální pozůstalost* [online]. ministerstvovnitra.cz, [cit. 9. října 2023]. Dostupné z: <https://pruvodce.gov.cz/umrti/tipy/digitalni-pozustalost>.

⁷ Přímou dědičím bitcoinu se již zabýval např. KITTEL, David. Dědění bitcoinu. *Ad Notam*, 2021, roč. 27, č. 2, s. 26-29. Obecněji dědění kryptoměn např. DRACHOVSKÁ, Karolina. Dědění

Současná česká právní úprava přitom neobsahuje žádné zvláštní normy regulující dědění bitcoinu či jiných kryptoměn, tuzemské soudy se touto problematikou rovněž doposud nezabývaly a notáři jako soudní komisaři, pověřeni vedením řízení o pozůstalosti,⁸ nemají s děděním digitálního majetku dosud mnoho zkušeností.⁹ Nelze však pomíjet skutečnost, že lidé do bitcoinu a jiných kryptoměn sice investují mnohdy nemalé peníze, avšak otázku, co se stane s kryptoměnovými mincemi po jejich úmrtí zpravidla neřeší. Pomalu se však na internetových stránkách (nejen těch věnujících se bitcoinu) začínají objevovat články na téma bitcoinu a dědictví.¹⁰ Zpravidla je doprovází příběhy (především mladých) lidí, kteří do bitcoinu investovali, náhle zemřeli, ale pro případ své smrti nijak nezabezpečili předání tzv. soukromého a veřejného klíče svým blízkým, čímž došlo k definitivní ztrátě bitcoinového bohatství. Pozůstalé osoby totiž bez znalosti těchto „přístupových údajů“ nemohly s kryptoměnovými mincemi nijak disponovat a zůstavitelovy bitcoiny se pro ně staly nedosažitelným dědictvím. Internetové články někdy rovněž obsahují návody, jak zajistit předání potřebných přístupových údajů dědicům, avšak doporučované postupy mnohdy do detailu nepromýšlejí praktické důsledky a naráží na mantinely práva.¹¹

V případě digitálního dědictví přitom **majetkové plánování pro případ smrti** (tzv. *Post-mortem Estate Planning*) hraje skutečně zásadní roli. U bitcoinu jde především o problematiku vhodného způsobu zanechání již zmíněného privátního klíče. Lhostejnost zůstavitele ve vztahu k předání přístupovaných údajů dědicům totiž skutečně může vést k tomu, že jeho mince budou ztraceny, stejně jako miliony dalších bitcoinů,¹² a nikdo z dědiců se k nim již nedostane. Cílem práce je proto přehledně popsat možnosti, které právní úprava *de lege lata* nabízí zodpovědným vlastníkům bitcoinů (tzv. bitcoinerům) k zajištění bezpečného přechodu bitcoinových mincí na právní nástupce.

kryptoměn pro právní teorii i praxi. *Soukromé právo* [online databáze], 2022. č. 2 [cit. 1. listopadu 2023]. Dostupné z: [databáze aspi.cz](https://aspi.cz).

⁸ § 100 a násl. ZŘS.

⁹ Prezident Notářské komory České republiky Radim Neubauer uvedl v roce 2018, že neví o žádném notáři, který by se s děděním digitálního majetku setkal. KOLÁŘOVÁ, Kateřina. *Digitální dědictví zatím neřešíme, říká šéf Notářské komory Neubauer* [online]. [lidovky.cz](https://www.lidovky.cz/byznys/digitalni-dedictvi-zatim-neresime-rika-sef-notarske-komory-neubauer.A181123_142435_ln_byznys_pravo_ssu), 28. listopadu 2018 [cit. 10. října 2023]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/digitalni-dedictvi-zatim-neresime-rika-sef-notarske-komory-neubauer.A181123_142435_ln_byznys_pravo_ssu.

¹⁰ Z českého internetového prostředí viz např. ELČIČ, Sandro. *Odvrácená strana zabezpečení kryptoměn: Dědictví v bitcoinech může přinést trauma, není se k němu často jak dostat* [online]. [archiv.hn.cz](https://archiv.hn.cz/c1-66149180-zabezpeceni-kryptomen-ma-odvracenou-stranu-dedictvi-v-bitcoinech-muze-znamenat-trauma-15-procent-jich-mizi-do-nenavratna), 27. května 2018 [cit. 10. října 2023]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-66149180-zabezpeceni-kryptomen-ma-odvracenou-stranu-dedictvi-v-bitcoinech-muze-znamenat-trauma-15-procent-jich-mizi-do-nenavratna>.

¹¹ Viz např. Stallion. *Navigating Bitcoin Inheritance* [online]. [hackinglives.substack.com](https://hackinglives.substack.com/p/navigating-bitcoin-inheritance), 11. října 2023 [cit. 12. října 2023]. Dostupné z: <https://hackinglives.substack.com/p/navigating-bitcoin-inheritance>.

¹² Některé zdroje uvádí, že již bylo ztraceno přibližně 6 milionů BTC. Viz REES, Katie. *How Much Bitcoin Is Lost Forever and How Did It Get Lost* [online]. [makeuseof.com](https://www.makeuseof.com/how-much-bitcoin-is-lost-forever/), 28. září 2023, [cit. 15. října 2023]. Dostupné z: <https://www.makeuseof.com/how-much-bitcoin-is-lost-forever/>.

Autorka, z důvodu komplexního pojetí práce, v první kapitole nejdříve vysvětlí technické stránky fungování bitcoinu a bitcoinových peněženek – zařízení sloužících k uschovávání bitcoinových klíčů. Byť se bude jednat o kapitolu poměrně deskriptivní, pokusí se autorka technické aspekty bitcoinu dát do souvislostí s právem dědickým. Následovat bude kapitola zaměřená na soukromoprávní hlediska bitcoinu s užším zaměřením na analýzu bitcoinu jako věci v právním smyslu. Z důvodu již zmíněné absence zvláštní právní úpravy bude předmětem třetí kapitoly stručný výklad jednotlivých institutů dědického práva a rozbor jejich možného využití pro zabezpečení dědění bitcoinu. Čtvrtá a zároveň poslední kapitola bude věnována dalším, avšak mimodědickým, institutům platného práva, u kterých lze uvažovat, že by dědění bitcoinu mohly zaručit či usnadnit. V jednotlivých kapitolách autorka upozorní na rizika a odlišnosti užití daných institutů v případě delace běžného majetku v porovnání s dědění bitcoinu. Všechny kapitoly přitom budou směřovat k zodpovězení výzkumné otázky: **Poskytuje současná soukromoprávní úprava vlastníkům bitcoinu účinné instituty k zabezpečení přechodu bitcoinu pro případ smrti?** Hypotéza odpovídající výzkumné otázce bude potvrzena, či vyvrácena v závěru práce, kde autorka rovněž shrne závěry přijaté v dílčích kapitolách.

K naplnění cíle práce a při hledání odpovědi na uvedenou výzkumnou otázku bude autorka čerpat především ze samotného znění zákonů, z komentářové i odborné literatury, týkající se obecně občanského práva a z odborných článků z oblasti práva dědického. Poznatky ohledně technické stránky Bitcoinu budou vycházet především ze zahraniční literatury a internetových stránek. K danému účelu bude z metod výkladu a aplikace práva využít především výklad ústavně konformní, jazykový, systematický, ale především objektivně teleologický. Bude-li potřeba, dojde ze strany autorky k dotváření práva, a to buď za užití analogie či teleologické redukce.

1 Bitcoin a jeho fungování

Pro účely kapitol týkajících se bitcoinu v (dědickém) právu je potřeba si nejdříve představit Bitcoin jako takový. Mezi více jak dvaceti tisíci existujícími kryptoměny je Bitcoin bezesporu nejznámější, nejpoužívanější a nejdéle fungující.¹³ Kryptoměny¹⁴ (*cryptocurrency*) jsou typem digitálních měn založených na principech kryptografie.¹⁵ Jedná se o decentralizované a volně směnitelné virtuální měny, které jsou alternativou tzv. fiat měnám, tedy k měnám, které emitují a garantují jednotlivé státy prostřednictvím svých centrálních bank.

Na úvod této kapitoly je vhodné upozornit na rozlišování pojmů bitcoin a Bitcoin, kdy pod označením Bitcoin je chápán samotný projekt, zatímco v případě bitcoinu hovoříme o (krypto)měně, pro kterou je používán symbol **₿** a v případě jednotek třísymbolová zkratka **BTC**.

1.1 Historický vývoj

Dne 31. října roku 2008¹⁶ publikoval prostřednictvím mailing listu¹⁷ anonymní vývojář pod pseudonymem **Satoshi Nakamoto** průvodní dokument s názvem *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*,¹⁸ ve kterém představil úplné a podrobné informace o technologii Bitcoin.¹⁹ Tento tzv. *white paper* neboli protokol bylo (a stále je) možné stáhnout z internetové domény bitcoin.org, která byla registrovaná 18. srpna 2008. Dne 9. listopadu 2008 byl projekt Bitcoin registrován na serveru SourceForge.net a na počátku ledna roku 2009 byl Satoshim vytěžen první bitcoinový blok označovaný jako „blok Genesis“.²⁰ Historicky první bitcoinová transakce pak proběhla 12. ledna 2009 v bloku č. 170, kdy Satoshi Nakamoto odeslal 10 BTC svému podpůrci jménem Hal Finney.²¹ Bitcoinová síť tak v roce 2009 začala fungovat.

¹³ BOUŠKA, Kamil. *Velká kniha o Bitcoinu a kryptoměnách aneb Finanční gramotnost pro každého*. Praha: Braiins Systems, 2023. s. 136.

¹⁴ Lánský definuje kryptoměny pomocí šesti podmínek, které musí být kumulativně naplněny. Viz LÁNSKÝ, Jan. *Kryptoměny*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 3.

¹⁵ Dle Burdy je kryptografie „věda, která zkoumá matematické metody utajování obsahu i prokazování původu přenášených zpráv.“ Viz BURDA, Karel. *Kryptografie okolo nás*. Praha: CZ.NIC, 2019, s. 19.

¹⁶ Některé zdroje uvádějí datum 1. listopadu 2008. Viz např. CHAMPAGNE, Phil. *The book of Satoshi: the collected writings of bitcoin creator Satoshi Nakamoto*. Spojené státy americké: E53 Publishing LLC, 2014, s. 3.

¹⁷ Mailing list je seznam e-mailových adres osob se zájmem o stejné téma, které se přihlásily k odběru zpráv. Když člen seznamu pošle zprávu na speciální adresu skupiny, e-mail se rozešle všem členům daného seznamu.

¹⁸ NAKAMOTO, Satoshi. *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System* [online]. bitcoin.org, 2009 [cit. 21. října 2023]. Dostupné z: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.

¹⁹ SCHÄR, Fabian, BERENTSEN, Aleksander. *Bitcoin, blockchain, and cryptoassets: a comprehensive introduction*. Cambridge, London: MIT Press, 2020, s. 49.

²⁰ CHAMPAGNE, Phil. *The book of Satoshi...*, s. 3.

²¹ LÁNSKÝ, Jan. *Kryptoměny...*, s. 5.

Do dnešního dne není známo, kdo se skrývá pod označením Satoshi Nakamoto, ani zda se jedná o jednu osobu či skupinu osob, neboť Nakamoto využíval ke komunikaci s kolegy pouze písemnou elektronickou formu a záměrně neuváděl žádné podrobnosti o svém osobním životě, které by prozradily jeho identitu.²² Satoshi Nakamoto následně přestal po dvou letech komunikovat a zmizel v roce 2011²³ se zanecháním otevřeného zdrojového kódu, který mohli uživatelé vylepšovat.²⁴

1.2 Technické aspekty

Bitcoin lze obecně klasifikovat jako „komplexní koncept, který spojuje několik technologických prvků tak, že jednotky jsou vydávány v rámci konkurence a mají jak virtuální reprezentaci, tak decentralizované zpracování transakcí.“²⁵ Jednodušší definici poskytuje Pritzker, dle kterého je Bitcoin „peer-to-peer elektronická měna, nová forma elektronických peněz, které si mezi sebou můžou lidé či počítače posílat bez jakéhokoliv prostředníka, kterému musí důvěřovat (jakým je například banka), a jejichž vydávání není pod kontrolou nějaké jedné instituce nebo skupiny.“²⁶

Jak již bylo výše uvedeno, Bitcoin je sítí typu **peer-to-peer** (dále též jen „P2P“), do níž se každý bitcoinový klient zapojuje připojením k několika dalším bitcoinovým klientům. Účelem bitcoinové sítě je šířit transakce a bloky mezi všechny účastníky sítě. Jako P2P jsou označovány počítačové sítě, „kde všechny uzly jsou si rovnocenné a jednotliví klienti spolu komunikují přímo bez existence centrálního uzlu – serveru.“²⁷ Jde tedy vlastně o síť, ve které uživatelé jako „rovný s rovným“ provádějí platby sami mezi sebou bez přítomnosti prostředníka.

Jednou z jedinečných vlastností Bitcoinu je jeho množstevní omezení počtem **21 milionů BTC**.²⁸ Uvádí se, že v současné době již bylo vytěženo přes 19,5 milionu bitcoinů,²⁹ tedy téměř 93 %, přičemž vytěženi všech 21 000 000 BTC je předpokládáno v roce 2140.³⁰

²² LÁNSKÝ, Jan. *Kryptoměny...*, s. 4.

²³ Champagne uvádí, že poslední příspěvek od Satoshiho byl na fóru *bitcointalk.org* zveřejněn 12. listopadu 2010. Viz CHAMPAGNE, Phil. *The book of Satoshi...*, s. 4.

²⁴ POPPER, Nathaniel. *Digital gold: bitcoin and the inside story of the misfits and millionaires trying to reinvent money*. London, New York, Toronto, Sydney: Harper, 2016, s. 14.

²⁵ SCHÄR, Fabian, BERENTSEN, Aleksander. *Bitcoin, blockchain, and cryptoassets...*, s. 31.

²⁶ PRITZKER, Yan. *Vynález jménem bitcoin* [online]. Praha: Braiins Systems, 2020, s. 5. Dostupné z: <https://www.bitperia.cz/knihy>.

²⁷ STROUKAL, Dominik, SKALICKÝ, Jan. *Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti. Historie, ekonomie a technologie kryptoměn*. 3. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2021, s. 28.

²⁸ PRITZKER, Yan. *Vynález jménem bitcoin...*, s. 13.

²⁹ CoinMarketCap. *Bitcoin Circulating Supply* [online]. *coinmarketcap.com* [cit. 27. října 2023]. Dostupné z: <https://coinmarketcap.com>.

³⁰ ANTONOPOULOS, Andreas M. *Mastering Bitcoin. Programming the Open Blockchain*, 2nd edition. Beijing, Farnham, Sebastopol, Tokyo, Boston: O'Reilly Media, 2017, s. 2.

S ohledem na vysokou hodnotu jednoho BTC existují rovněž odvozené jednotky o menší hodnotě. Konkrétně se jedná o millibitcoin (1 mBTC = 0,001 BTC), mikrobitcoin (1 μ BTC = 0,001 mBTC). Nejmenší nominální hodnota, kterou lze zaznamenat do *blockchainu*, je pak pojmenována po domnělém autoru Bitcoinu, kdy 1 satoshi (SAT) je ekvivalentem 10^{-8} BTC (1 satoshi = 0,01 μ BTC = 0,00000001 BTC). Jeden bitcoin je tak roven sto milionům satoshi (1 BTC = 100 000 000 SAT).

1.2.1 Blockchain

Termín *blockchain*³¹ bývá nejčastěji popisován jako veřejně dostupná transparentní sdílená **účetní kniha** (*ledger*), která dokumentuje veškeré transakce.³² Provedené transakce v bitcoinové síti jsou seskupeny do tzv. bloků,³³ které lze přirovnat ke stránkám v digitální účetní knize. Kromě transakcí a jiných potřebných záznamů obsahuje každý blok také odkaz na předchozí blok v *blockchainu*, čímž je vytvářen **řetězec bloků**.³⁴ Z důvodu stále probíhající těžby (procesu generování nových bloků) řetězec narůstá, ale současně v něm zůstávají uchovány všechny již uskutečněné transakce.³⁵ Jedná se tak o „*kontinuálně budovanou databázi všech transakčních bloků od prvního bloku vytěženého Satoshim až po ten právě těžený*.“³⁶ Jednotlivé bloky jsou spojeny obsažením tzv. haše (*hash*)³⁷ předchozího bloku v datech na něj navazujícího bloku. Již zmíněný genesis blok jako jediný z logiky věci neobsahuje haš předka, ale hodnotu nula.

Technologie *blockchainu* začala vznikat v roce 2007, tedy na počátku globální ekonomické krize ve Spojených státech amerických, kdy došlo ke ztrátě důvěry ve finanční instituce. *Blockchain* je totiž formou distribuovaného účetního systému, kde data (bloky) nejsou uložena na jednom centrálním místě, ale jsou duplikována na mnoha různých uzlech v síti. Každý uzel přitom obsahuje kopii celého *blockchainu*.

³¹ Jako český ekvivalent bývá někdy používán termín bločenka. Viz např. LÁNSKÝ, Jan. *Kryptoměny...*, s. 12.

³² Kryptoměny většinou fungují na základě technologie *Distributed Ledger Technology* (DLT), tedy technologie distribuovaných záznamů, kdy *blockchain* je jedním z typů technologie DLT.

³³ Blok je dle Stroukala a Skalického „*nejvýznamnější datová struktura bitcoinového protokolu. Kóduje množinu transakcí, které svým zahrnutím potvrzuje. Právě jedna z transakcí v bloku je „generující“ a pouze jejím prostřednictvím vznikají nové bitcoiny.*“ Viz STROUKAL, Dominik, SKALICKÝ, Jan. *Bitcoin a jiné kryptoměny...*, s. 41.

³⁴ Slovní spojení řetězec bloků je rovněž doslovným překladem anglického výraz *blockchain*, tedy *block* (blok) a *chain* (řetězec).

³⁵ Záznam o všech blocích lze nalézt např. na webových stránkách [blockchain.com](https://www.blockchain.com). Viz [Blockchain.com](https://www.blockchain.com). *Bitcoin BTC* [online]. [blockchain.com](https://www.blockchain.com), [cit. 14. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.blockchain.com/explorer/assets/btc>.

³⁶ PRITZKER, Yan. *Vynález jménem bitcoin...*, s. 106.

³⁷ *Hash* neboli otisk je výstupem hashovací funkce, tedy matematické funkce sloužící pro převod vstupních dat s proměnlivou velikostí na výstup s fixní délkou. Libovolně dlouhá zpráva tak může být převedena na kratší, která má fixní délku. Viz OŠTÁDAL, Radim. *Teoretický základ a přehled kryptografických hashovacích funkcí* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: https://is.muni.cz/www/ostadal/hash_overview.pdf.

Před tím, než je nový blok přidán do *blockchainu*, musí být ověřen a validován. U Bitcoinu je k tomuto používán mechanismus konsensu prostřednictvím tzv. důkazu o provedené práci (*Proof of Work*),³⁸ kde jde o náročný výpočetní proces, který těžaři provádějí k nalezení tzv. *nonce* (speciálního čísla), aby nový blok mohl být vytěžen. Tento proces zabraňuje snadnému vytváření nových bloků a zároveň zajišťuje bezpečnost sítě.

Každý uzel v síti ověřuje platnost transakcí obsažených v novém bloku. Ověřování zahrnuje kontrolu digitálních podpisů a prověření, zda odesílatel má dostatek prostředků k provedení transakce. Jakmile je nový blok ověřen, je přidán na konec *blockchainu*. Transakce jsou tím pádem uspořádány chronologicky a nemohou být měněny bez změny všech předchozích bloků. Kopie *blockchainu* jsou udržovány na mnoha uzlech, díky čemuž jsou data odolná proti ztrátě nebo zničení. Jakmile jsou data zaznamenána v *blockchainu* a ověřena sítí, je velmi obtížné je změnit nebo odstranit. To poskytuje vysokou úroveň bezpečnosti a důvěryhodnosti transakcí a záznamů.

1.2.2 Decentralizace

Satoshi Nakamoto dne 11. února 2009 publikoval příspěvek o rané verzi Bitcoinu vyjadřující jeho motivaci k vynálezu bitcoinové sítě, ve kterém decentralizaci systému vyzdvihuje: „*Vyvinul jsem nový open source³⁹ P2P systém e-hotovosti s názvem Bitcoin. Je kompletně decentralizovaný, zcela bez centrálního serveru nebo důvěryhodných třetích stran, protože je všechno založeno na kryptozáznamech, a ne na důvěře.*“⁴⁰ Důvěrou ve svém vyjádření Satoshi míní důvěru v centrální banky provádějící měnovou politiku a v komerční banky, do jejichž rukou lidé svěřují své peníze. Díky decentralizované architektuře je síť Bitcoin odolná nejen vůči selháním, ale rovněž útokům.⁴¹ Dle Boušky je Bitcoin nezničitelný právě díky tomu, že se jedná o „*systém bez centrálního bodu selhání, kde nelze vypnout servery, pozatýkat zakladatele ani zabavit prostředky.*“⁴²

Decentralizace kryptoměny úzce souvisí s již popsaným modelem P2P, který funguje na principu komunikace klient – klient, kdy žádný z účastníků není v privilegovaném postavení. V kontextu Bitcoinu decentralizace znamená, že zde není žádná centrální autorita, např. vláda, korporace či jiná zastřešující instituce, která by bitcoinovou síť vlastnila či řídila. Není zde tedy

³⁸ U alternativních kryptoměn existují však i jiné mechanismy, jako je např. důkaz podílu (*Proof of Stake*) či důkaz autority (*Proof of Authority*).

³⁹ Open source software dle Pritzkerova znamená „*počítačový program s otevřeným zdrojovým kódem, který jeho vývojáři zveřejňují, a je tak komukoliv k dispozici k nahlédnutí a vylepšení.*“ Viz PRITZKER, Yan. *Vynález jménem bitcoin...*, s. 110.

⁴⁰ TAMTÉŽ, s. 8.

⁴¹ SCHÄR, Fabian, BERENTSEN, Aleksander. *Bitcoin, blockchain, and cryptoassets...*, s. 69.

⁴² BOUŠKA, Kamil. *Velká kniha o Bitcoinu...*, s. 168.

ani banka (či jiná instituce), která by vydávala bitcoinové jednotky a která by kontrolovala, schvalovala, resp. zamítala transakce. Systém funguje na principu samosprávy.

Přestože decentralizace bývá často uváděna jako klíčová výhoda Bitcoinu, **absence centrální autority** představuje v řízení o pozůstalosti pro soudního komisaře komplikaci, neboť neexistuje ústřední autorita, která by vlastnictví bitcoinu zůstavitelem potvrdila a rovnou určila stav majetku na kryptoměnovém účtu. Majetek a dluhy zůstavitele soudní komisař totiž zjišťuje z veřejných seznamů, evidencí nebo jiných systémů. V rámci aktiv, které těmito evidencemi neprocházejí, pak musí vycházet z informací, které mu sdělí účastníci řízení.⁴³ To mimo jiné znamená, že pokud dědici nebudou mít povědomí o bitcoinech zůstavitele a tyto informace tedy nepředloží v rámci řízení o pozůstalosti, soudní komisař nemá šanci tato aktiva pozůstalosti v rámci šetření pozůstalosti zjistit.

Ke zjišťování uvedených skutečností slouží především první jednání ve věci, kterým je zpravidla předběžné šetření, ke kterému soudní komisař předvolá obvykle osobu, která se postarala o pohřeb zůstavitele, tzv. vypravitele pohřbu. Je tak na místě, aby se soudní komisař na zůstavitelovy investice do kryptoměn dotázal již během předběžného šetření,⁴⁴ případně posléze dalších (potenciálních) dědiců v průběhu řízení, kdy právní úprava počítá s doplňováním majetkových zjištění i v průběhu řízení o pozůstalosti.⁴⁵ Není samozřejmě vyloučeno, že na existenci bitcoinů dědicové přijdou až po pravomocném skončení pozůstalostního řízení, přičemž v takovém případě je možné zahájit dodatečné řízení o pozůstalosti podle § 193 ZŘS.

1.2.3 Těžba a transakce

Těžba bloků (*block mining*) je náročný výpočetní proces, kterým se jednak vytvářejí nové bitcoiny a jednak se jím zajišťuje bezpečnost sítě, neboť zároveň dochází k potvrzování transakcí. Jedná se o jeden ze způsobů profitování na kryptoměnovém trhu, přičemž mezi další způsoby patří dlouhodobé investování, trading, účast v ICO⁴⁶ nebo nákup či prodej.⁴⁷

⁴³ Aktiva pozůstalosti soud zjišťuje konkrétně dle § 172 ZŘS.

⁴⁴ Na tomto místě lze soudním komisařům doporučit přímé zařazení dotazu ohledně Bitcoinu a jiných kryptoměn do Protokolu o předběžném šetření, a to buď jako samostatnou položku či např. k dotazu ohledně tzv. „jiného majetku“, pod který se zařazují sbírky, zbraně, šperky, hrobové příslušenství, cenné papíry apod.

⁴⁵ K doplňování majetkových zjištění v průběhu řízení blíže viz ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 571.

⁴⁶ *Initial Coin Offering* (ICO), tedy prvotní nabídka mincí, je kryptoměnovou obdobou k *Initial Public Offering* (IPO). Společnost, která chce získat finanční prostředky na vytvoření nové mince, může jako způsob získání financí spustit ICO, které může mít podobu např. crowdfundingu. Dále se lze setkat s termínem *Initial Token Offering* (ITO), tedy prvotní nabídka užitkových tokenů

⁴⁷ NORMAN, Alan T. *The Cryptocurrency Investing Bible: The Ultimate Guide About Blockchain, Mining, Trading, ICO, Ethereum Platform, Exchanges, Top Cryptocurrencies for Investing and Perfect Strategies to Make Money*. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2017, s. 82.

Těžař bitcoinu (*bitcoin miner*) je jedinec, organizace nebo entita, která těžbu provádí.⁴⁸ Vzhledem k tomu, že pro těžbu kryptoměny je výhodné mít k dispozici levnou elektrickou energii a výkonná technická zařízení, je v současné době mining prováděn spíše skupinami lidí, společnostmi či datacentry, neboť tyto subjekty mají oproti sólo těžařům snazší přístup k potřebným komoditám.⁴⁹ Proto se *mineři* často, z důvodu vysokého výpočetního výkonu, potřebného k nalezení bloku zkoušením náhodných číselných kombinací, sdružují do tzv. těžebních *poolů*, ve kterých je následně při úspěšné těžbě dělen zisk dle předem stanoveného klíče.⁵⁰

Samotná těžba probíhá na principu soutěže tak, že nový bitcoin je emitován po úspěšném vyřešení kryptografické úlohy, přičemž obtížnost řešení úlohy se zvyšuje s rostoucím množstvím těžařů.⁵¹ *Miner* tak v podstatě soutěží s ostatními těžaři o právo vytvořit nový blok v *blockchainu*, přičemž za svou práci obdrží odměnu v podobě nových mincí a transakčních poplatků.

Transakce (*transaction*) v bitcoinové síti znamená převod bitcoinů z jednoho uživatele na druhého, přičemž každý převod je zaznamenán v *blockchainu*, kde čeká na potvrzení jinými uživateli. Zápisem transakce do *blockchainu* v bitcoinové síti, ve které žádný uzel nemá více než jednu polovinu výpočetního výkonu celé sítě, dochází k vyřešení problému dvojité útraty (*double spend*), čímž je zamezeno tomu, aby uživatel *de facto* utratil stejné mince vícekrát. Nové, dosud nepotvrzené transakce čekající na ověření, jsou shromažďovány v „paměťovém fondu“ označovaném jako *mempool*, ze kterého si těžaři dle výše transakčního poplatku (*transaction fee*) vybírají transakce, které chtějí ověřit a uspořádat do tzv. kandidátského bloku za účelem jeho vytěžení. Bitcoinové transakce obsahují část určenou pro těžaře, přičemž čímž vyšší odměnu iniciátor transakce za transakci zaplatí, tím zvyšuje pravděpodobnost, že jeho transakce bude těžařem vybrána, a rychleji tak potvrzena. Transakční poplatky se určují jako součet všech transakčních vstupů minus součet všech transakčních výstupů, a představují tím pádem zbytkovou částku, která nebyla využita a kterou si může těžař nárokovat.⁵²

Těžař provádí ověření transakce zkontrolováním podpisu a zůstatku na adrese. *Miner* nejdříve jednotlivé čekající transakce zahašuje a přidá k nim tzv. *coinbase* transakci sloužící k poslání odměny za blok. Následuje další proces hašování, jehož výsledkem je tzv. kořenový

⁴⁸ Termín *miner* je někdy také používán ve významu výpočetního zařízení k těžbě bitcoinu.

⁴⁹ TradeCZ. *Co je kryptoměna* [online]. trade.cz, 11. května 2021 [cit. 27. října 2023]. Dostupné z: <https://www.tradecz.cz/kryptomeny/>.

⁵⁰ BOUŠKA, Kamil. *Velká kniha o Bitcoinu...*, s. 172.

⁵¹ Úroveň obtížnosti těžby (*mining difficulty*) je algoritmem v bitcoinovém protokolu přibližně každé dva týdny upravována tak, aby stále platilo pravidlo, že nový blok vzniká cca každých deset minut.

⁵² SCHÄR, Fabian, BERENTSEN, Aleksander. *Bitcoin, blockchain, and cryptoassets...*, s. 154.

haš. Úkolem těžaře je následně získat platnou hlavičku nového bloku.⁵³ Toho lze dosáhnout kombinací haše předchozího bloku, kořenového haše kandidátského bloku a *nonce*.⁵⁴ Těžař při následném procesu hašování mění hodnotu *nonce* do té doby, dokud se mu nepodaří vytvořit platný haš, začínající požadovaným počtem nul. Vyřešení matematického problému, spočívajícího v nalezení správné hodnoty *nonce*, je tzv. *Proof of Work*, tedy důkaz o vynaložené práci. Těžař následně odešle blok do sítě, kde ho ostatní uzly zkontrolují a za předpokladu, že je platný, přidají ho do své kopie *blockchainu*. Tímto se kandidátský blok stane blokem potvrzeným, jeho těžba je dokončena a těžaři se přesouvají k těžbě dalšího bloku.⁵⁵

V rámci emise bitcoinových mincí jsou těžaři odměňováni určitým množstvím bitcoinů vždy, když je vytvořen nový blok, k čemuž dochází, jak již bylo zmíněno, přibližně každých deset minut. Množství bitcoinů, vytvořených v jednom bloku, je omezené a s časem se snižuje podle pevného emisního plánu,⁵⁶ čímž Satoshi Nakamoto zamezil znehodnocování jeho kryptoměny. Počáteční **bloková odměna** v roce 2008 činila 50 BTC. Po vytěžení každých 210 000 bloků, přibližně tedy jednou za čtyři roky, se odměna automaticky snižuje na polovinu, přičemž k půlení odměny bude docházet do té doby, než se odměna stane nulovou,⁵⁷ resp. menší než 1 SAT. Poté budou těžaři motivováni pouze transakčními poplatky. V současnosti je odměna za jeden vytěžený blok 6,25 mince a po následujícím snížení bude činit 3,125 mince za blok. Tento postup půlení blokové odměny je označován termínem *halving*. Důsledkem půlení je skutečnost, že „v každém období daného halvingu se vždy vytěží stejný počet bitcoinů jako za všechny následující období dohromady.“⁵⁸

1.2.4 Klíče a adresa

Na tomto místě je vhodné zdůraznit, že „vlastnictví bitcoinů se určuje pomocí digitálních klíčů, bitcoinových adres a digitálních podpisů.“⁵⁹ Systém šifrování digitálních klíčů je asymetrický, což znamená, že k šifrování a dešifrování jsou potřeba dva klíče.

⁵³ Každý blok má jedinečný haš, tzv. hlavičku bloku, která funguje jako jeho identifikátor.

⁵⁴ *Nonce* je akronym anglického slovního spojení *number used once*, tedy číslo, které lze použít pouze jednou. V kryptografii tento pojem dle vysvětlení Pritzker „značí číslo, které se používá jako jednorázová hodnota přinášející náhodný element (...). *Nonce* tvoří součást bitcoinového bloku proto, aby bylo možné tuto hodnotu libovolně měnit, a zkoušet tak hledat hash hlavičky splňující podmínku pro platný blok.“ Viz PRITZKER, Yan. *Vynález jménem bitcoin...*, s. 110.

⁵⁵ Binance Academy. *Co je těžba kryptoměn a jak funguje?* [online]. academy.binance.com, 13. dubna 2023, aktualizováno 8. června 2023 [cit. 28. října 2023]. Dostupné z: <https://academy.binance.com/cs/articles/what-is-crypto-mining-and-how-does-it-work>.

⁵⁶ ANTONOPOULOS, Andreas M. *Mastering Bitcoin...*, s. 26.

⁵⁷ Nulovou se stane odměna tehdy, kdy dojde k vytěžení všech 21 milionů bitcoinů, dle predikcí tedy v roce 2140.

⁵⁸ BOUŠKA, Kamil. *Velká kniha o Bitcoinu...*, s. 175.

⁵⁹ ANTONOPOULOS, Andreas M. *Mastering Bitcoin...*, s. 55.

Tím prvním je privátní neboli **soukromý klíč** (*private key*), který je používán k dešifrování zpráv a podepisování transakcí, resp. „*k podepisování zpráv s informací, kdo bude novým disponentem bitcoinů (přesněji výstupů existující transakce) patřících majiteli klíče.*“⁶⁰ Jedná se o 256bitové číslo vytvořené generátorem pseudonáhodných čísel,⁶¹ které si lze představit jako PIN k účtu. Jak již ze samotného názvu plyne, soukromý klíč je třeba uchovávat v tajnosti, neboť pouze osoba znalá tohoto klíče je schopna s bitcoiny disponovat. V případě, že vlastník zapomene či ztratí záznam privátního klíče, již nemůže své vlastnictví bitcoinů prokázat, a dojde tak ke ztrátě mincí. Z tohoto důvodu je třeba soukromý klíč chránit nejen před ztrátou, ale rovněž před odcizením či zneužitím.

Druhým je pak **klíč veřejný** (*public key*), který slouží k ověření platnosti podpisu⁶² a může být kýmkoliv využit „*k zašifrování zprávy pro majitele soukromého klíče nebo k ověření jeho podpisu.*“⁶³ Z veřejného klíče je generována pomocí haše adresa, přičemž veřejný klíč lze vypočítat z klíče soukromého. Odvození je však jednosměrné, postup *vice versa* možný není, díky čemuž nelze vypočítat soukromý klíč ani adresu z veřejného klíče.

Bitcoinová adresa (*bitcoin address*) je identifikátorem příjemce platby a bývá často pro zjednodušení přirovnávána k číslu bankovního účtu, na který mají být prostředky zaslány.⁶⁴ Bitcoin je často označován za pseudoanonymní, neboť přestože k adresám nejsou přiřazeny žádné osobní údaje uživatelů, je možné procházet záznamy transakcí v *blockchainu*, a zjistit tak všechny adresy spojené s daným veřejným klíčem.⁶⁵ Adresy nejsou trvalé a pro každou transakci je vygenerována adresa nová. Digitální klíče jejich vlastníci ukládají do tzv. peněženek.⁶⁶

Celé fungování klíčů lze pro účely této práce zjednodušit následovně. Veřejný klíč umožňuje vytvoření adresy pro zaslání prostředků. Adresa fakticky představuje číslo účtu, na který mají být mince odeslány, přičemž soukromý klíč lze zjednodušeně popsat jako heslo k danému účtu, které umožňuje vlastníku kryptoměny transakci digitálně podepsat a mince odeslat.

Ze shora uvedeného vyplývá, že k tomu, aby bylo možné s bitcoiny nakládat, je třeba mít k dispozici privátní klíč. Za svého života by proto měl vlastník bitcoinu skutečně dbát

⁶⁰ STROUKAL, Dominik, SKALICKÝ, Jan. *Bitcoin a jiné kryptopeníze...*, s. 98.

⁶¹ LÁNSKÝ, Jan. *Kryptoměny...*, s. 9.

⁶² ANTONOPOULOS, Andreas M. *Mastering Bitcoin...*, s. 57.

⁶³ STROUKAL, Dominik, SKALICKÝ, Jan. *Bitcoin a jiné kryptopeníze...*, s. 100.

⁶⁴ Tuto analogii využil i Soudní dvůr. Viz Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 22. října 2015. *Skatteverket v. David Hedqvist*, ve věci C-264/14, bod 11.

⁶⁵ BOUŠKA, Kamil. *Velká kniha o Bitcoinu...*, s. 188.

⁶⁶ Blíže viz kapitola 1.3 Peněženky.

na co nejbezpečnější nakládání s takto citlivou informací, avšak zároveň by měl mít na paměti svou mortalitu. Aby se k bitcoinovým mincím právní nástupci vlastníka bitcoinu dostali, je totiž třeba, aby jim zůstavitel informaci ohledně soukromého klíče zanechal.

1.3 Peněženky⁶⁷

K uchovávání klíčů, díky kterým lze s mincemi nakládat, slouží speciální softwarová či hardwarová zařízení, která se nazývají peněženky.⁶⁸ Na kryptoměnových peněženkách jsou v podobě alfanumerických řetězců zaznamenány již zmíněné klíče, náležející k adresám, které umožňují vlastníku kryptoměny mince odesílat a přijímat.

Peněženek existuje mnoho druhů, dělit je lze dle několika kritérií, avšak pro vlastníka bitcoinu, který chce zabezpečit hladký průběh dědění kryptoměny, je především podstatné, co všechno je třeba dědicům přenechat. Pro tyto účely lze za podstatné považovat především dělení na tzv. hot a cold peněženky.⁶⁹ Klíčový rozdíl spočívá v tom, že **hot peněženky** jsou připojené k internetu (jsou tedy online), díky čemuž jsou snadno odkudkoliv dostupné. Oproti nim **cold peněženky** mají offline podobu, která je činí bezpečnějšími. U hot peněženek pak tedy postačí, aby dědici znali veřejný a privátní klíč. Ovšem u cold peněženky v podobě fyzického nosiče je zpravidla třeba disponovat rovněž samotnou peněženkou.⁷⁰

1.3.1 Softwarové peněženky

Softwarovou peněženkou může mít vlastníka bitcoinu nainstalovanou buď ve svém stolním počítači, notebooku, či v mobilním telefonu. Jedná se o druh hot peněženky, kdy u počítačů má peněženka podobu desktopového programu,⁷¹ na chytrých telefonech jsou využívány mobilní aplikace.⁷² U softwarových peněženek tedy dědici potřebují po smrti zůstavitele znát přístupové údaje k dané peněžence.

⁶⁷ Tato část diplomové práce vychází z příspěvku autorky „Digitální dědictví: Jak se dědí bitcoin?“ v rámci soutěže Studentská vědecká odborná činnost (SVOČ) 2023.

⁶⁸ Dle Antonopoulose je často mylnou představou, že bitcoinové peněženky obsahují přímo bitcoiny. Ve skutečnosti peněženky obsahují pouze klíče. Mince jsou zaznamenány v *blockchainu* v bitcoinové síti. Viz ANTONOPOULOS, Andreas M. *Mastering Bitcoin...*, s. 93.

⁶⁹ NORMAN, Alan T. *The Cryptocurrency Investing Bible...*, s. 45.

⁷⁰ Pokud osoba nemá k depozici původní peněženku, může přesto bitcoinový zůstatek obnovit v jiné peněžence s pomocí tzv. *seedu*. K tomuto viz dále.

⁷¹ Antonopoulos uvádí, že „Desktopová peněženka byla prvním typem bitcoinové peněženky vytvořené jako referenční implementace a mnoho uživatelů používá desktopové peněženky kvůli funkcím, autonomii a kontrole, které nabízejí. Provoz na operačních systémech pro všeobecné použití, jako jsou Windows a Mac OS, má však určité bezpečnostní nevýhody, protože tyto platformy jsou často nezabezpečené a špatně nakonfigurované.“ Viz ANTONOPOULOS, Andreas M. *Mastering Bitcoin...*, s. 7.

⁷² Mobilní peněženka je dle Antonopoulose „nejběžnějším typem bitcoinové peněženky. Tyto peněženky, které fungují na chytrých telefonech, jako jsou Apple iOS a Android, jsou často skvělou volbou pro nové uživatele. Mnohé z nich jsou navrženy pro jednoduchost a snadné používání, ale existují i plnohodnotné mobilní peněženky pro zkušené uživatele.“ Tamtéž.

1.3.2 Hardwarové peněženky

Hardwarové peněženky jsou považovány za nejbezpečnější způsob chránění kryptoměn, resp. uchovávání klíčů, a jsou proto oblíbené u osob, které do kryptoměn investovaly vyšší finanční obnos. Jde o typ cold peněženky v podobě fyzického zařízení připomínající flash disk. Přístup do hardwarové peněženky je chráněn pomocí PIN kódu. Aby zůstavitelovi dědici mohli s bitcoinem nakládat, potřebují tedy dané offline zařízení a přístupový PIN. Pokud dojde ke ztrátě či zničení daného uložení, je stále možnost peněženku obnovit pomocí tzv. *recovery seed* či *recovery phrase*.⁷³ Jedná se o řetězec (nejčastěji) dvanácti nebo čtyřicetivaceti náhodně vygenerovaných anglických slov, který si vlastníci bitcoinů obvykle zaznamenávají na list papíru⁷⁴ a bezpečně uchovávají. Zůstavitel by měl proto svému dědici pro jistotu přenechat i záznam o této obnovovací frázi.

1.3.3 Papírové peněženky

Papírová bitcoin peněženka je zvláštním druhem cold peněženky, která má skutečně podobu listu papíru (lze však opět využít např. i kov či dřevo), na kterém je ve formě QR kódu⁷⁵ či řetězce číslic a písmen zaznamenán privátní i veřejný klíč. Pro zůstavitele je tedy rozhodné, aby se údaje zanesené na zvoleném hmotném nosiči dostaly do rukou dědiců.

1.3.4 Webové peněženky

Výjimku z tvrzení o neexistenci odpovědné instituce částečně představuje situace, kdy zůstavitel měl bitcoin uložen v takzvané webové peněžence, díky které mohl s kryptoměnou obchodovat skrze mobilní aplikaci nebo přes webové rozhraní.⁷⁶ Investování do kryptoměn přes směnárny je v současné době velmi populární z důvodu své jednoduchosti, jelikož webová peněženka se automaticky vytvoří při nákupu digitálních mincí na dané virtuální burze či směnárně. Tato forma investování je poměrně častá především u osob, které sice vlastní více druhů kryptoměn,⁷⁷ ale neinvestovaly do nich příliš velký objem financí, protože tyto tzv. kustodiální peněženky (*custodial wallets*) mají jednu zásadní nevýhodu. Směnárnu, resp. burzu lze totiž v takovém případě opět přirovnat k bance, u které zůstavitel

⁷³ *Recovery seed* je používán rovněž u již zmíněných softwarových peněženek v případě poškození, resp. ztráty mobilního telefonu či počítače.

⁷⁴ Obnovovací frázi lze z důvodu vyšší bezpečnosti zaznamenat na materiál odolnější vůči poškození, jako je např. ocel. Zaznamenání údajů na ocelové nosiče nabízí například platforma Cryptosteel. Viz Cryptosteel.com. *WHAT IS CRYPTOSTEEL? And why do I need one?* [online]. cryptosteel.com [cit. 1. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://cryptosteel.com>.

⁷⁵ QR kód je zkratka anglického termínu *Quick Response Code*, tedy kód rychlé reakce, který ve své dvoudimenzionální podobě pro optické strojové zpracování dokáže zakódovat větší množství dat než čárový kód.

⁷⁶ Mezi nejoblíbenější mobilní peněženku a směnárnu v jednom patří platforma Coinbase.com, snadné je rovněž investování přes mobilní aplikaci Revolut.

⁷⁷ Mimo Bitcoinu jsou rovněž populární kupříkladu Ethereum, Litecoin či Tether.

své finanční prostředky uložil ve formě bitcoinu, jehož není vlastníkem, ale má v souladu se smluvními podmínkami „pouhá“ práva a povinnosti ke kryptoměnovému účtu.⁷⁸ Vlastnictvím digitálních mincí i privátním klíčem v takovém případě tedy nedisponuje klient, ale poskytovatel kustodiální peněženky⁷⁹ (daná burza či směnárna), který na základě pokynů klienta provádí transakce. V ideálním případě by daná burza či směnárna měla soudnímu komisaři v návaznosti na jeho výzvu dle § 141 odst. 1 ZŘS sdělit stav účtu stejně tak jako běžná bankovní či jiná instituce. Pozůstalým by v tomto případě stačilo být obeznámeni s tím, na jaké burze či směnárně zůstavitel obchodoval. Lze však předpokládat, že v praxi nebude komunikace s těmito poskytovateli služeb snadná, neboť se jedná především o zahraniční subjekty, mnohdy se složitou strukturou. I v případě webových peněženek je proto vhodné pozůstalým přenechat přihlašovací údaje ke svému bitcoinovému účtu.

⁷⁸ Tuto situaci jednoduše vystihuje obhájce Bitcoinu Andreas Antonopoulos, který říká, že pokud osoba nemá pod svou kontrolou bitcoinové klíče, není to její bitcoin (z anglického originálu: „*If you don't control the bitcoin keys, it's not your bitcoin.*“). Viz ANTONOPOULOS, Andreas M. *The Internet of Money: A collection of talks by Andreas M. Antonopoulos. Volume one* [online]. USA: Merkle Bloom LLC, 2016, 182 s. Dostupné z: https://billaz.files.wordpress.com/2019/08/the_internet_of_money.pdf.

⁷⁹ Poskyvatelé kustodiálních peněženek jsou osobou poskytující služby spojené s virtuálním aktivem ve smyslu § 4 odst. 8 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále jen „AML“).

2 Bitcoin v soukromém právu

Současné civilní právo výslovně bitcoin ani kryptoměny žádným speciálním předpisem neupravuje, a proto je třeba při jejich vymezení užít normy generální právní úpravy. Dosavadní regulace se soustřeďuje v pramenech veřejnoprávních.⁸⁰ Stejně tak zprvu vyvolával bitcoin diskuze především v oblasti práva veřejného, a to zejména v souvislosti s právem daňovým, měnovým a trestním. S postupem času a narůstající popularitou kryptoměn však začínají vyvstávat otázky rovněž ze soukromoprávních odvětví, především pak z oboru věcných práv, práva rodinného, exekučního či dědického. V této kapitole proto budou rozebrány ty soukromoprávní aspekty bitcoinu, které mají dopad v právu dědickém.

2.1 Bitcoin jako věc v právním smyslu

Aby bylo vůbec možné se zabývat otázkou dědění bitcoinu, je nejprve nutné určit, zda bitcoin je, či není věcí v právním smyslu (dále též jen „věc“). Tégl trefně uvádí, že množina prvků spadající pod pojem věci není neměnná, resp. není uzavřená, kdy dle něj v otázce posuzování věci v právním smyslu záleží na rozvoji lidské společnosti a stupni jejího vědeckotechnického pokroku.⁸¹ Vývoj kategorie věci reflektuje ostatně i důvodová zpráva k OZ, dle které věcmi v právním smyslu mohou být též „*předměty spadající do kategorií průmyslového a jiného duševního vlastnictví, zaknihovaných cenných papírů, investičních nástrojů typu opcí, swapů, futures nebo forwardů atd.*“⁸²

Občanský zákoník vymezuje věc v právním smyslu oproti dřívější právní úpravě obsažené v Obč. zák. široce.⁸³ Konkrétně ustanovení § 489 OZ normuje, že věci „*je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.*“ Z této zákonné definice plynou dva, resp. tři znaky, které musí být naplněny kumulativně.

Prvním kritériem je **rozdílnost od osoby**, kdy subjekty práv (osoby) odlišujeme od věcí, které jsou právními objekty.⁸⁴ Zákon přitom vychází z bipartice osob, kdy dle § 18 OZ

⁸⁰ Termín „virtuální měna“ byl v § 2 odst. 1 písm. I AML, ve znění platném do 31. prosince 2020, definován jako „elektronicky uchovávaná jednotka bez ohledu na to, zda má, nebo nemá emitenta, a která není peněžním prostředkem podle zákona o platebním styku, ale je přijímána jako platba za zboží nebo služby i jinou osobou odlišnou od jejího emitenta.“ Novelou zákona však došlo k terminologické změně, kdy od 1. ledna 2021 je pojem „virtuální měna“ nahrazen širším pojmem „virtuální aktivum“.

⁸¹ TÉGL, Petr. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, komentář k ust. § 489, s. 197-198.

⁸² Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část (ust. § 979) [online databáze]. Vláda ČR, 3. února 2012 [cit. 7. listopadu 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

⁸³ Přechozí právní úprava v Obč. zák. vycházela z tzv. úzkého pojetí věci v právním smyslu, které se omezovalo toliko na hmotné předměty. Viz LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Věci v právním smyslu. Judikatura k rekodifikaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 8-14.

⁸⁴ HUBKOVÁ, Pavlína. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)* [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023 [cit. 1. listopadu 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz), komentář k ust. § 489.

rozeznáváme osoby fyzické a právnické. Rozdílnost bitcoinu od osoby fyzické je patrná na první pohled, neboť fyzickou osobou je, jakožto nositel přirozených práv, každý člověk.⁸⁵ Oproti tomu právnickou osobu lze pozitivně vymezit slovy zákona jako „*organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.*“⁸⁶ Bitcoinové jednotky decentralizované kryptoměny nejsou ani osobou právnickou, neboť neexistuje právní předpis, který by tak stanovil nebo uznal.

Druhým definičním znakem je **užitečnost pro potřeby lidí**, kdy tyto potřeby je nutno vykládat extenzivně.⁸⁷ Mezi potřeby lze jistě zařadit i potřeby ekonomické a hospodářské, ke kterým právě bitcoin může sloužit, a to jako prostředek směny či investice. S kritériem užitelnosti souvisí dále podmínka **ovladatelnosti**, kdy pouze věc ovladatelná může být pro člověka užitečná. Ovladatelnost lze u bitcoinu spatřovat v možnosti provádět transakce v síti.

Vzhledem k tomu, že dle autorky bitcoinové jednotky naplňují všechny tři definiční znaky věci, konstatuje, že **bitcoin je věcí** ve smyslu § 489 OZ. Ke shodnému názoru dochází v současné době většina autorů,^{88,89, 90,91} přesto se však lze setkat s názorem, že bitcoin nelze jednoznačně za věc považovat.⁹²

Zákon dále věci rozděluje dle příslušných vlastností do kategorií, které zpravidla tvoří kontrapoziční dvojice. Prvním dělením je dělení na věci hmotné a nehmotné, kdy věcí nehmotnou je dle § 496 odst. 1 OZ „*ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu.*“ Jak již bylo řečeno, bitcoin je decentralizovanou digitální měnou, pro kterou je příznačné, že nemá fyzickou formu. Bitcoinové jednotky jsou digitálně vytvořené i uložené v *blockchainu*, protože se na základě negativní definice v § 496 odst. 2 věta druhá OZ jedná o věc **nehmotnou**. Dále lze bitcoin bezesporu klasifikovat jako věc **movitou** dle § 498 odst. 2 OZ, neboť se nejedná o věc uvedenou ve výčtu nemovitých věcí v odst. 1 téhož ustanovení a zákon jej ani za věc nemovitou neprohlašuje.

Byť v občanském zákoníku nenajdeme konkrétní ustanovení, lze věci dle právní nauky dále členit na věci určené individuálně (specificky) a podle druhu (genericky). Věci určené

⁸⁵ čl. 5 LZPS, § 19 odst. 1 OZ.

⁸⁶ § 20 odst. 1 věta první OZ.

⁸⁷ HUBKOVÁ, Pavlína. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník...*, komentář k ust. § 489.

⁸⁸ SZOSTOK, David. Bitcoin jako věc v právním smyslu. *Právní rádce*. 2016, roč. 24, č. 5, s. 24–26.

⁸⁹ JAREŠ, Adam. Kryptoměny a občanské právo. *Revue pro právo a technologie*. 2020, roč. 11, č. 21, s. 31-34.

⁹⁰ KITTEL, David. Dědění bitcoinu...

⁹¹ SCHWARZOVÁ, Aneta. Virtuální aktiva a virtuální měny – obsah a vývoj pojmu, právní povaha, regulace a možná úskalí. *Revue pro právo a technologie*. 2023, roč. 14, č. 27, s. 57.

⁹² Srov. KOHAJDA, Michael, Jiří MORAVEC. Legal aspects of bitcoin under the Czech law. *Daně a finance*, 2016, roč. 24, č. 4, s. 86-93.

genericky jsou určovány dle druhových znaků, typicky dle počtu, váhy či míry⁹³ a jako typický příklad bývá uváděno stádo ovcí, písek, štěrka, ale rovněž peníze.⁹⁴ Přestože fiat peníze vykazují v porovnání s kryptoměnou mnoho odlišností, není dle autorky na místě činit v tomto ohledu rozdíly.⁹⁵ Byť jsou bitcoinové mince představovány jedinečným záznamem v síti, díky čemuž je lze identifikovat, není při transakci, dle Jarešova i autorčina názoru, pro uživatele rozhodné, který konkrétní bitcoin odešle, resp. přijme. Stejně tak není totiž pro držitele bankovek tuzemské či cizí měny při platebním styku rozhodné, jaké konkrétní sériové číslo daná bankovka nese.⁹⁶ Výjimku by však mohlo představovat např. sběratelství, kdy je naopak přesná identifikace bankovky pro jejího vlastníka podstatná.⁹⁷ U bitcoinových mincí v obecné rovině nelze o sběratelském či jiném obdobném účelu uvažovat, a proto je dle autorky, i přes možnou dvojí optiku, bitcoin spíše věcí **určenou genericky**.

Vzhledem k tomu, že autorka považuje bitcoin za věc movitou, lze se dále s ohledem na znění § 499 OZ zabývat zastupitelností, resp. nezastupitelností bitcoinu. Dle předmětného ustanovení je věcí zastupitelnou taková „*movitá věc, která může být nahrazena jinou věcí téhož druhu,*“ kdy relevantní jsou objektivní vlastnosti věci.⁹⁸ Opět jsou jako klasický příklad věci zastupitelné uváděny peníze,^{99,100} a vzhledem k předchozí argumentaci ohledně bitcoinu coby věci určené podle druhu tak lze uzavřít, že bitcoin je věcí **zastupitelnou**.¹⁰¹ Schwarzová současně uvádí, že vhodnější je spíše označení bitcoinu za nezaměnitelný.¹⁰²

Dále lze věci dle občanského zákoníku dělit na zužitelné a nezužitelné, kdy § 500 OZ ve větě první normuje, že „*movitá věc, jejíž běžné použití spočívá v jejím spotřebování, zpracování nebo zcizení, je zužitelná.*“ Obecnou kategorií jsou pak věci nezužitelné, u kterých jejich obvyklým užíváním nedochází k zániku jejich podstaty.¹⁰³ Dle Hubkové „*zcizení představuje běžné použití např. peněz,* kdy sama přímo dodává, že „*zcizit*

⁹³ TÉGL, Petr. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 275.

⁹⁴ KOUKAL, Pavel. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 4. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz, komentář k ust. § 499.

⁹⁵ Shodně JAREŠ, Adam. *Kryptoměny a občanské právo...*, s. 40.

⁹⁶ Tamtéž, s. 33-34.

⁹⁷ K pojetí bankovek jako individuálně určených movitých věcí srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 1996, sp. zn. NS 3 Cdon 523/96.

⁹⁸ TÉGL, Petr. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 275.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ HUBKOVÁ, Pavlína. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník...*, komentář k ust. § 499.

¹⁰¹ Generální finanční ředitelství. *Informace Generálního finančního ředitelství č. 18809/22/7100-40050-205680, k daňovému posouzení transakcí s kryptoměnami (např. bitcoin)* [online]. Praha: Generální finanční ředitelství, Sekce metodiky a výkonu daní, 2022 [cit. 25. října 2023]. Dostupné z: https://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/d-seznam-dani/Info_kryptomeny_GFR.pdf

¹⁰² SCHWARZOVÁ, Aneta. *Virtuální aktiva a virtuální měny...*, s. 57.

¹⁰³ HUBKOVÁ, Pavlína. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník...*, komentář k ust. § 500.

*lze rovněž bitcoiny.*¹⁰⁴ S názorem Hubkové, ze kterého plyne, že bitcoin je věcí **zužitelnou**, se autorka ztotožňuje, avšak pro bližší vysvětlení problematiky zužitelnosti bitcoinu jej doplňuje o poznatek Tégl, dle kterého „*zcizením dojde pouze k relativnímu zániku věci (vlastnického práva) ve vztahu k jejímu dosavadnímu vlastníku,*“¹⁰⁵ do jehož sféry bitcoin přejde.

Nad rámec dikce zákona právní věda rozeznává další druhy věcí. Bitcoin lze obchodovat na kryptoměnových burzách a směnárnách, což z něj činí věc **obchodovatelnou**, tzv. *res in commercio*, která je **penězi ocenitelná**.¹⁰⁶ Další kategorií, do které lze bitcoin zařadit, je kategorie věcí **dělitelných**, neboť jednotka BTC je dělitelná na jednotky nižší nominální hodnoty.¹⁰⁷

2.2 Právní povaha peněženky

Vzhledem k závěru o věcněprávní povaze bitcoinu je na místě se rovněž zabývat právní povahou bitcoinové peněženky, která slouží, jak již bylo vysvětleno,¹⁰⁸ k uchování soukromého a privátního klíče. Nelehká otázka, která vyvstává u právní charakteristiky peněženek, zní, zda se jedná o součást věci ve smyslu § 505 OZ nebo o příslušenství věci dle § 510 OZ. Obtížnost problematiky rozlišování součástí věci a příslušenství věci připouští i Nejvyšší soud.¹⁰⁹ Základní rozdíl přitom spočívá v tom, že součást věci tvoří samostatný objekt (věc), příslušenství naopak samostatnou věcí je.¹¹⁰

Drachovská,¹¹¹ vycházející z úvahy Kittela,¹¹² se přiklonila k závěru, že cold peněženka, jako samostatná, ale vedlejší věc, je příslušenstvím bitcoinu. S jejím názorem se autorka ztotožňuje, s tím, že bitcoinová peněženka v podobě fyzického nosiče vyhovuje definici **příslušenství věci** obsažené v § 510 OZ. Peněženka vykazuje znaky samostatnosti, s bitcoiny není pevně spojena, avšak mezi těmito věcmi existuje zvláštní faktický vztah, kdy se obě užívají dohromady za společným účelem, kterým je disponování s bitcoiny.¹¹³ Rovněž je naplněn poslední znak příslušenství věci, kterým je tzv. vlastnická identita,¹¹⁴ neboť

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ TÉGL, Petr. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 278.

¹⁰⁶ § 492 odst. 1 OZ.

¹⁰⁷ K dělitelnosti jednotky BTC blíže viz kapitola 1.2. Technické aspekty.

¹⁰⁸ Blíže viz kapitola 1.3 Peněženky.

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. ledna 2004, sp. zn. 22 Cdo 1964/2003.

¹¹⁰ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 299.

¹¹¹ DRACHOVSKÁ, Karolína. *Digitální pozůstalost*. Diplomová práce, vedoucí Elischer, David. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, 2023, s. 39.

¹¹² KITTEL, David. *Dědění bitcoiny...* s. 27.

¹¹³ HUBKOVÁ, Pavlína. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník ...*, komentář k ust. § 510.

¹¹⁴ Vedlejší věc může být příslušenstvím pouze tehdy, pokud náleží vlastnický stejné osobě jako hlavní věc. Viz MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 355.

s bitcoinu může disponovat pouze osoba znalá privátního klíče, tedy vlastník bitcoinu, kdy klíč je vtělen právě do peněženky. Pro naprosté zjednodušení lze využít přirovnání k příkladu, který uvádí Koukal, dle kterého klíč od automobilu je příslušenstvím automobilu, neboť hlavní věc bez příslušenství (automobil bez klíče) vůbec nemůže sloužit svému účelu (k jízdě vozidlem).¹¹⁵ Stejně tak bitcoin jakožto věc hlavní nemůže bez peněženky obsahující klíče plnit svůj účel, tedy umožňovat transakce či jiné právní dispozice.

Klasifikování peněženky jako příslušenství bitcoinu vede k aplikaci vyvratitelné právní domněnky obsažené v § 510 odst. 2 OZ, dle které se má za to, že se „*právní jednání a práva i povinnosti týkající se hlavní věci týkají i jejího příslušenství*“, což však nelze chápat tak, že po odeslání bitcoinové transakce dochází automaticky k převodu (části) peněženky. Zde tedy narážíme na potřebu užití teleologické redukce. Při provedení transakce odesláním bitcoinu totiž ze samotné povahy této transakce nedochází k převodu práv k peněženke, ale pouze k převodu práva vlastnického k digitálním mincím. S peněženkou totiž může být svázáno vlastnické právo k dalším bitcoinům. Pokud se však vlastník bitcoinu rozhodne své mince darovat osobě, která není uživatelem bitcoinové sítě, může dosavadní vlastník novému vlastníku převést bitcoinu darem tak, že mu přenechá svou peněženku a sdělí mu potřebné klíče. Stejně tak přechod bitcoinu na dědice bude mít s ohledem na existenci právního pouta mezi bitcoinu a peněženkou důsledky v právu dědickém.

2.3 Bitcoin jako (zaknihovaný) cenný papír

Věci v právním smyslu jsou podle občanského zákoníku rovněž cenné papíry (dále též jen „CP“), kdy legální definici CP nalezneme v § 514 OZ, dle kterého je cenný papír „*listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést*.“ Kategorizovat lze CP jako věc movitou¹¹⁶ a s ohledem na požadavek fyzické existence listiny,¹¹⁷ do které je právo inkorporováno, se jedná o hmotnou věc.¹¹⁸ Bitcoin nemůže být cenným papírem, a to ani v případě (ICO/ITO) investičních tokenů, neboť zde absentuje hmotný substrát, se kterým by byl kvalifikovaně spojen.¹¹⁹ Dědič, Šovar

¹¹⁵ KOUKAL, Pavel. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část ...*, komentář k ust. § 510.

¹¹⁶ § 498 OZ.

¹¹⁷ MAREK, Radan. In: MAREK, Radan, JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku* [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2013 [cit. 4. listopadu 2023]. Komentář k ust. § 514. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹¹⁸ § 496 OZ.

¹¹⁹ MIKULA, Ondřej. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník...*, komentář k ust. § 514.

a Mikula jako další argument proti uvádějí chybějící vůli emitent vydat token, resp. „minci“ jako CP.¹²⁰

Dále jsou v OZ jako zvláštní kategorie věcí vymezeny zaknihované cenné papíry (dále též jen „zakCP“), které nejsou cenným papírem, ale věcí nehmotnou – z důvodu dematerializace tedy neexistují ve fyzické podobě. O zakCP se dle § 525 OZ jedná tehdy, pokud je „*cenný papír nahrazen zápisem do příslušné evidence a nelze-li jej převést jinak než změnou zápisu v této evidenci.*“ Na první pohled by se mohlo zdát, že bitcoin odpovídá definici zakCP, neboť je zapsán do *blockchainu* – evidence a jeho převod se děje změnou zápisu v této veřejné účetní knize – v evidenci. Avšak není tomu tak. Zaknihovaný cenný papír a otázku, co se rozumí tzv. příslušnou evidencí, nelze totiž posuzovat izolovaně, toliko v rámci OZ, ale rovněž s veřejnoprávní úpravou, obsaženou v zákoně č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen „ZPKT“).¹²¹ ZPKT konkrétně ve svém ust. § 91 uvádí totiž taxativně, v jaké evidenci lze zakCP dle českého práva evidovat. Zimnioková, která se v článku věnovala přímo možnosti zápisu cenného papíru do *blockchainu*, k tomuto dodává, že odkaz na „příslušnou evidenci“ v § 525 odst. 1 OZ, s ohledem na znění důvodové zprávy k § 526 OZ odkazující na úpravu evidence v ZPKT, je odkazem na centrální evidenci právě ve smyslu § 91 a § 92 odst. 1 daného zákona.¹²² Dědič, Šovar a Mikula vysvětlují, že evidence vedená dle českého práva musí být s ohledem na § 526 a § 527 OZ dvoustupňová a být vedena na účtech vlastníka a účtu zákazníkům.¹²³ Správnost těchto závěrů nenarušilo ani nařízení o pilotním režimu pro tržní infrastruktury založené na technologii sdíleného registru (označováno jako „DLT Pilot“),¹²⁴ na které české právo reagovalo minimalistickou adaptací,¹²⁵ neboť novela dle Pihery „*nemodifikuje dosavadní českou právní úpravu vydávání cenných papírů, podle níž mohou být vydávány jako listiny nebo prostřednictvím centralizovaných evidencí zaknihovaných cenných papírů.*“¹²⁶ **Odpověď na otázku, zda je bitcoin cenným papírem či zaknihovaným cenným papírem, je tedy negativní.**

¹²⁰ DĚDIČ, Jan, ŠOVAR, Jan, MIKULA, Ondřej. Proč podle českého soukromého práva nelze uvažovat o (ICO) tokenech jako o cenných papírech. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, č. 15-16 [cit. 4. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹²¹ ŠOVAR, Jan. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník...*, komentář k ust. § 525.

¹²² ZIMNIOKOVÁ, Markéta. Zápis cenného papíru do blockchainu. *Právní rozhledy* [online databáze], 2020, č. 20 [cit. 4. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹²³ DĚDIČ, Jan, ŠOVAR, Jan, MIKULA, Ondřej. Proč podle českého soukromého práva...

¹²⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/858 ze dne 30. 5. 2022 o pilotním režimu pro tržní infrastruktury založené na technologii sdíleného registru a o změně nařízení (EU) č. 600/2014 a (EU) č. 909/2014 a směrnice 2014/65/EU.

¹²⁵ Zákon, kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů. Zákon nabyt účinnosti dne 4. listopadu 2023.

¹²⁶ PIHERA, Vlastimil. Tokenizované cenné papíry – na prahu změny. *Obchodněprávní revue*, 2023, č. 3, s. 160.

2.4 Bitcoin a dědické právo obecně

Dědické právo je **absolutní majetkové právo**,¹²⁷ tedy právo působící *erga omnes*,¹²⁸ jež na ústavní úrovni garantuje LZPS, která stanoví, že „*dědění se zaručuje*.“¹²⁹ Důležitost tohoto hodnotově významného ustanovení dle Ústavního soudu tkví v tom, že „*zákonem nesmí být vyloučeno dědění, nicméně je na zákonodárci, aby si závazně upravil způsoby dědění, okruh oprávněných dědiců, předmět dědění aj.*“¹³⁰ Dědické právo lze chápat ve smyslu objektivním jako soubor právních norem, které upravují přechod majetku zůstavitele na jiné osoby, především na jeho právní nástupce, nebo jako právo subjektivní ve smyslu ustanovení § 1475 odst. 1 OZ jako „*právo na pozůstalost nebo poměrný podíl z ní.*“ Dědění je druhem soukromoprávního nástupnictví, na základě kterého dochází k univerzálnímu přechodu práv a závazků zemřelého člověka, tj. zůstavitele, na dědice. Tento princip vstupu dědice do veškerých práv a povinností zůstavitele se nazývá **zásada univerzální sukcese**.

2.4.1 Bitcoin jako součást pozůstalosti

Aby došlo k derivativnímu způsobu nabytí vlastnického práva děděním, musí být kumulativně naplněny předpoklady dědění, kterými jsou smrt fyzické osoby (zůstavitele), existence způsobilé pozůstalosti, způsobilý dědic, dědický titul a přijetí dědictví.¹³¹ Jako další podmínky potřebné k dědickému nástupnictví bývá uváděna skutečnost, že nebyla nařízena likvidace pozůstalosti a že došlo k potvrzení dědictví soudem v pozůstalostním řízení.¹³² V souvislosti s podmínkou **existence způsobilé pozůstalosti** je nutné zodpovědět otázku, zda je bitcoin součástí takové pozůstalosti.

Dle § 1475 odst. 2 OZ „*pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.*“ Jmění osoby tvoří souhrn jejích dluhů (pasiva)¹³³ a jejího majetku (aktiva),¹³⁴ kdy majetkem zákon rozumí souhrn všeho, co osobě patří.¹³⁵ Vzhledem k závěru, že bitcoin je věcí v právním smyslu a zároveň není právem vázaným výlučně na osobu zůstavitele, je předmětem schopným tvořit pozůstalost. **Bitcoin proto lze dědit.**

¹²⁷ V občanském zákoníku je dědické právo systematicky zařazeno v části třetí – absolutní majetková práva, hlava III – dědické právo (§ 1475-1720).

¹²⁸ § 976 OZ.

¹²⁹ Čl. 11 odst. 1 věta třetí LZPS.

¹³⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. července 2005, sp. zn. IV. ÚS 380/05.

¹³¹ CHALUPA, Ivan. Dědické právo. Základy..., s. 13.

¹³² PILÍK, Václav a kol. *Základy občanského práva hmotného. Věcná práva. Dědické právo*. Praha: Leges, 2023, s. 206.

¹³³ § 171 odst. 2 ZŘS.

¹³⁴ § 171 odst. 1 ZŘS.

¹³⁵ § 495 OZ.

Dlužno říci, že pokud lze dědit bitcoin, se kterým vlastník disponuje díky softwarové, hardwarové či papírové peněžence, tím spíše by mělo být možné dědění bitcoinu, se kterým vlastník obchodoval na burze či směnárně, se kterou jako s provozovatelem kustodiální peněženky uzavřel smlouvu. Uložení bitcoinu na kryptoměnovém účtu již bylo přirovnáno k účtu vedenému u banky. Práva a povinnosti k bankovnímu účtu jsou bez pochyby jednou z nejčastějších položek v soupisu aktiv pozůstalosti a o možnosti jejich dědění není žádných pochyb. Rozdíl by tak neměl být činěn ani u bitcoinových účtů.¹³⁶ I zde by tedy odpověď na otázku, zda lze dědit bitcoin, měla být kladná.¹³⁷ Tento závěr lze rovněž podpořit vyjádřením německého Spolkového soudního dvora ve věci týkající se dědění uživatelského účtu na sociální síti Facebook, ve kterém soud uvedl, že „*Rozdíl je pouze ve způsobu dědění: Zatímco v případě písemných dokumentů nebo paměťových médií, které vlastní nebo drží dědic, přecházejí tato práva na dědice, zatímco v případě obsahu umístěného na serverech [...] vstupují dědicové do smluvního vztahu. To samo o sobě neodůvodňuje odlišné zacházení s ohledem na možnost dědění.*“¹³⁸

2.4.2 Osud bitcoinu po smrti zůstavitele

Osud bitcoinu po smrti zůstavitele závisí na tom, jak s ním zůstavitel pro případ své smrti ještě za svého života naložil. Pokud byl zůstavitel během svého života ve vztahu k zabezpečení řádného přechodu bitcoinu na právní nástupce lhostejný, může se stát bitcoin pro dědice **nepřístupným dědictvím**. V případě, že vlastník bitcoinu např. příbuzné či jiné osoby, které po něm mají dědit, ani nezpravil o svém vlastnictví kryptoměny, nemá se soudní komisař, vzhledem k decentralizaci Bitcoinu, o zůstavitelově vlastnictví této kryptoměny jak dozvědět.

K tomu, aby se k bitcoinovým mincím dědicové po úmrtí zůstavitele mohli dostat, je zapotřebí, aby jim zůstavitel **přenechal informace ohledně soukromého a veřejného klíče** (resp. *seedu*), díky kterým lze s bitcoiny disponovat. Pokud zůstavitel nezajistí přenechání těchto přístupových údajů, zůstanou bitcoiny ležet na tzv. mrtvých adresách a *de facto* dojde k jejich ztrátě.

¹³⁶ Problém s děděním virtuálních účtů (myšleno obecně u virtuálních aktiv) v některých případech ovšem mohou představovat smluvní podmínky vylučující dědění.

¹³⁷ Kupříkladu směnárna coinbase.com na svých stránkách přímo popisuje postup po zdědění kryptoměnového účtu. Blíže viz Coinbase.com. *How do I gain access to a deceased family member's Coinbase account?* [online]. help.coinbase.com, 2023 [cit. 2. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://help.coinbase.com/en/coinbase/managing-my-account/other/how-do-i-gain-access-to-a-deceased-family-members-coinbase-account>.

¹³⁸ Rozsudek německého Spolkového soudního dvora (*Der Bundesgerichtshof*), ze dne 12. července 2018, sp. zn. III ZR 183/17, bod 50.

Jako nejjednodušší variantu předání potřebných informací si lze představit situaci, kdy mezi zůstavitelem a jeho dědici panují natolik dobré vztahy, že je zůstavitel ochotný jim veřejný i privátní klíč sdělit již za svého života či jim alespoň prozradit, na kterém místě tyto informace dohledají.¹³⁹ Nedojde-li však k převodu bitcoinů ještě za života zůstavitele, mají dědicové po jeho úmrtí v souladu s § 141 ZŘS povinnost sdělit soudnímu komisaři, že zůstavitel kryptoměnu vlastnil. Zůstavitel by si měl být vědom skutečnosti, že mezilidské vztahy jsou mnohdy snadno proměnlivé, a to obzvláště jde-li o majetkový zisk. Proto není dle autorky radno spoléhat na dřívější dobré rodinné, případně jiné vazby, a je vždy lepší o svém majetku co nejvhodněji pořídit, ať už *inter vivos* či *mortis causa*.

Současná úprava dědického práva přitom obsahuje tři dědické tituly, tedy právní důvody dědění, díky kterým dojde (za splnění dalších předpokladů) k přechodu práv a závazků ze zůstavitele na dědice. Těmito tituly jsou dědická smlouva, závěť a zákon,¹⁴⁰ a to s právní silou dle uvedeného pořadí.¹⁴¹ K přechodu bitcoinu ze zůstavitele na jeho právní nástupce může dojít na základě všech tří dědických titulů. **Zákonná dědická posloupnost** čítající šest dědických tříd¹⁴² přitom **nepředstavuje překážku dědění kryptoměny**, neboť k zabezpečení předání bitcoinových klíčů může dojít i jiným způsobem než sepsáním závěti či dědické smlouvy. Způsobů, jakými lze zajistit bezpečné předání přístupových údajů k bitcoinu, existuje vícero. Vlastník bitcoinu by tedy s ohledem na svůj typ peněženky měl zvážit, která z možností zajištění bezpečného přechodu na dědice je pro něj nevhodnější. Jednotlivé způsoby zanechání potřebných informací a zařízení pozůstalým se mohou v individuálních případech lišit v závislosti na důvěře a stabilitě mezilidských vztahů, finančních možnostech zůstavitele a proměnlivosti, resp. neproměnlivosti kryptoměnového portfolia. Jednotlivé možnosti budou rozebrány v následujících kapitolách s tím, že autorka upozorní na problematické aspekty využití jednotlivých institutů. Nutno však předem avizovat, že varianty jsou rovněž navzájem kombinovatelné a nelze univerzálně určit, která je neoptimálnější.

¹³⁹ Sdělování bitcoinových klíčů jiné osobě však nelze z důvodu rizikovosti obecně doporučit.

¹⁴⁰ § 1673 odst. 1 OZ.

¹⁴¹ § 1673 odst. 1 OZ.

¹⁴² § 1635–1640 OZ.

3 Bitcoin a instituty dědického práva

V současné úpravě českého dědického práva absentují normy, které by upravovaly dědění bitcoinu. Přesto je ale bitcoin věcí způsobilou tvořit pozůstalost, a vlastník bitcoinu by tak měl mít možnost ovlivnit osud této kryptoměny pro případ smrti. Z důvodu chybějící speciální právní úpravy přechodu bitcoinu po smrti zůstavitele a judikatury týkající se této problematiky, nezbyvá vlastníkům bitcoinových mincí nic jiného, než za tímto účelem využít instituty práva *de lege lata*. V následujících podkapitolách proto autorka stručně představí nejvýznamnější instituty dědického práva zakotvené v občanském zákoníku, které běžně slouží k pořízení o „analogovém majetku“ a zároveň se pokusí upozornit na klady, resp. zápory a rizika, které tyto instituty v souvislosti s bitcoinem mohou skrývat.

3.1 Pořízení pro případ smrti¹⁴³

Díky závěru o tom, že bitcoin je věcí v právním smyslu, lze dovodit, že bitcoin je součástí vlastnictví osoby,¹⁴⁴ která tak v souladu s § 1012 OZ může s kryptoměnovými mincemi v mezích právního řádu libovolně nakládat a rovněž **o nich pořízovat pro případ své smrti**.

Pod pojmem „libovolné nakládání“ si v souvislosti s bitcoiny lze představit nejen provádění transakcí, ale rovněž situaci, kdy těžař po úspěšné těžbě s bitcoinem nijak aktivně nenakládá, ale vnímá ho jako (dlouhodobou) investici. Za svého života má samozřejmě vlastník (jako převodce) možnost převádět své vlastnické právo k bitcoinům na jiné osoby (nabyvatele), a to na základě smlouvy, ať už pojmenované, či inominátní. Pokud tedy zůstavitel své vlastnické právo k bitcoinu převede již za svého života, nebude bitcoin zařazen do aktiv pozůstalosti a soudní komisař kryptoměnu nebude v řízení o pozůstalosti projednávat. Dle Janouška¹⁴⁵ na pomezí mezi smlouvou a pořízením pro případ smrti stojí institut **darování pro případ smrti**,¹⁴⁶ který dle některých autorů představuje darování učiněné v očekávání blížícího se skonu.¹⁴⁷ Vigilantní vlastník bitcoinu by však neměl rozhodně čekat na okamžik, kdy se jeho život začne z důvodu vysokého věku či nemoci chýlit ke konci a o bitcoinech by po zralé úvaze měl za života pro případ své smrti pořídit, případně jinak zabezpečit, že se potřebné informace (především soukromý, veřejný klíč a případně peněženka) dostanou

¹⁴³ Tato část diplomové práce vychází z příspěvku autorky „Digitální dědictví: Jak se dědí bitcoin?“ v rámci soutěže Studentská vědecká odborná činnost (SVOČ) 2023.

¹⁴⁴ § 1011 OZ.

¹⁴⁵ JANOUŠEK, Michal. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník...*, komentář k ust. § 2063.

¹⁴⁶ Srov. § 2063 a § 1594 odst. 2 OZ.

¹⁴⁷ ELISCHER, David. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 650.

po jeho smrti do rukou povolaným osobám, a nedojde tak k definitivní ztrátě bitcoinového bohatství.

Oproti předchozí úpravě obsažené v Obč. zák. aktuální občanský zákoník výrazně posílil základní zásadu dědického práva, kterou je **závaznost vůle zůstavitele pro dědice**, vyjádřená v § 1494 odst. 2 OZ. Tato zásada doplňuje obecný princip autonomie vůle,¹⁴⁸ který je klíčovým principem občanského práva, a to zejména v oblasti závazků. Princip autonomie vůle nachází v dědickém právu odraz v **testovací svobodě** zůstavitele, díky které zůstavitel může nejen využít jakýkoliv druh pořízení pro případ smrti,¹⁴⁹ uvedený v § 1491 OZ,¹⁵⁰ ale též svobodně určit osobu dědice, tedy i osobu odlišnou od rodinného příslušníka. Princip autonomie vůle tak vyvažuje princip rodinné solidarity, díky kterému na základě zákonné dědické posloupnosti dochází k mezigeneračnímu přechodu majetku uvnitř rodinného společenství. Zákon však na úkor zákonné neboli intestátní posloupnosti dle šesti dědických tříd preferuje testamentární dědickou posloupnost dle vůle zůstavitele v dědické smlouvě či závěti.¹⁵¹ To ovšem neznamená, že si dědické tituly nemohou navzájem konkurovat a působit vedle sebe.

3.1.1 Dědická smlouva

Nejsilnějším dědickým titulem je v českém právu dědická smlouva, jejíž úpravu nalezneme v § 1582-1593 OZ. Dědickou smlouvou, která vždy vyžaduje formu **veřejné listiny**,¹⁵² za úplatu, či bezúplatně „*povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.*“¹⁵³ Byť se jedná o dědický titul **nejsilnější**,¹⁵⁴ není dědická smlouva obecně vhodná při pořizování o digitálním majetku, a to vzhledem k bilaterálnosti právního jednání,¹⁵⁵ která znemožňuje jednostrannou změnu, zrušení¹⁵⁶ či průběžnou aktualizaci informací o digitálních aktivech.

Pro obezřetného vlastníka bitcoinu by měla být nepřijatelná představa, že by veřejný a privátní klíč uvedl do samotné dědické smlouvy, neboť by tyto přístupové údaje byly ještě za jeho života známy jiné osobě, tj. smluvnímu dědici,¹⁵⁷ a hrozilo by jejich zneužití. V dědické

¹⁴⁸ § 1 odst. 2 OZ.

¹⁴⁹ Pojem pořízení pro případ smrti je třeba odlišovat od termínu právní jednání pro případ smrti, jenž je širěji vymezen v § 35b odst. 1 NŘ.

¹⁵⁰ § 1491 OZ.

¹⁵¹ PILÍK, Václav a kol. *Základy občanského práva hmotného. ...*, s. 207.

¹⁵² Veřejnou listinou se dle § 3026 OZ rozumí notářský zápis.

¹⁵³ § 1582 OZ

¹⁵⁴ Blíže viz ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo. Praktická příručka...*, s. 38.

¹⁵⁵ Dědická smlouva může být však i vícestranným právním jednáním.

¹⁵⁶ Jednostranné zrušení je možné tehdy, bylo-li ve smlouvě ujednáno nebo pokud to připouští zákon.

¹⁵⁷ Mimo smluvního dědice bude samozřejmě obsah znám rovněž notáři, který dědickou smlouvu formou notářského zápisu sepíše. Na notáře se však vztahuje povinnost mlčenlivosti dle § 56 NŘ, kdy mezi notářem

smlouvě je sice možné **odkázat na jinou listinu**, která by obsahovala potřebné přístupové údaje (tzv. mystický testament podle § 1495 OZ – o tomto viz dále), avšak i v takovém případě by důvěrnost informací ohledně přístupových údajů byla ohrožena tím, že by druhá smluvní strana věděla, kde se daný dokument nachází. Dané riziko by však vlastník bitcoinu mohl eliminovat uložením této zvlášť pořízené listiny do úschovy (např. u advokáta či notáře), ze které by byla jiní osobě vydána až po jeho úmrtí.¹⁵⁸ Pokud se zůstavitel k využití institutu dědické smlouvy přece jen rozhodne, měl by, v závislosti na výši jeho bitcoinového bohatství, pamatovat na pravidlo obsažené v § 1585 odst. 1 OZ, dle kterého musí jedna čtvrtina pozůstalosti, tzv. falcidiánská kvarta, zůstat volná.

3.1.2 Závěť

Oproti dědické smlouvě je závěť o něco **flexibilnějším** nástrojem, neboť ji zůstavitel za života může kdykoliv odvolat a účinnosti nabývá až jeho smrtí.¹⁵⁹ Dle § 1494 věta první OZ se jedná o „*odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz.*“ V závěti lze rovněž povolat správce pozůstalosti¹⁶⁰ či vykonavatele závěti.¹⁶¹

Za předpokladu, že by zůstavitel své kryptoměnové portfolio průběžně proměňoval, je pro něj výhodnější zvolit závěť ve formě soukromé listiny,¹⁶² neboť tuto lze snadno aktualizovat. Pokud by však považoval své investování za definitivní (např. by neměnil formu peněženky, neprováděl transakce, nerozšiřoval své portfolio o další kryptoměnu apod.), je pro něj z důvodu zvýšení právní jistoty lepší sepsat závěť u notáře ve formě listiny veřejné.¹⁶³ Obě formy testamentu s sebou však nesou opět míru rizika, kvůli které není vhodné v jakémkoliv pořízení pro případ smrti uvádět přístupové klíče.

Ověřená kopie pořízení pro případ smrti se totiž stává s ohledem na § 142 ZŘS **součástí pozůstalostního spisu**, a tím se stává potenciálně přístupnou osobám, které mají právo do spisu

a klientem vzniká odpovědnostní vztah. Dále si autorka dovoluje zdůraznit čestnost a diskrétnost coby hodnoty, na kterém notářství stojí.

¹⁵⁸ K úschovám listin (obsahujícím přístupové údaje k bitcoinu) viz kapitola 4.3.

¹⁵⁹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 77.

¹⁶⁰ § 1556 OZ.

¹⁶¹ § 1553 OZ.

¹⁶² Závěť soukromou listinou může zůstavitel sepsat jak ve formě závěti holografní, tak alografní, přičemž autorka doporučuje sepsání závěti vlastní rukou zůstavitele s vlastnoručním podpisem, tj. závěť holografní, neboť souhlasí se Svobodou a Kličkou, že závěti alografní (podepsané zůstavitelem za účasti dvou svědků) jsou častým důvodem sporů o platnost a pravost poslední vůle. Viz SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*..., s. 81–94.

¹⁶³ K významu veřejné listiny viz MUZIKÁŘ, Martin. Rozhodnutí NS 24 Cdo 2592/2021 aneb k významu veřejné listiny. *Ad Notam*, 2022, roč. 28, č. 2, s. 2-4.

nahlížet.¹⁶⁴ Vhodnější variantou je tak sepsání privátního a veřejného klíče (společně s dalšími důležitými údaji) na samostatnou listinu či digitální nosič, na které bude v závěti odkázáno s uvedením informace o tom, kde daný dokument, resp. nosič nalézt. Pokud zůstavitel ve svém pořízení pro případ smrti (*referens*) odkáže na jinou listinu (*relatum*), lze na pořízení pro případ smrti nahlížet jako na tzv. **mystický testament** dle § 1495 OZ. Zůstavitel totiž nemusí svou vůli vyjádřit pouze v jedné listině, ale může v závěti, dědické smlouvě či dovětku poukázat na obsah další listiny.¹⁶⁵ Tento postup tak vlastníku bitcoinu umožňuje pořízením pro případ smrti, v tzv. mystickém testamentu (*referens*), vyjádřit svou poslední vůli ohledně dědění kryptoměny, tj. povolat dědice, určit jim podíly apod., a zároveň průběžně aktualizovat údaje uvedené v samostatně sepsané listině (*relatum*), na kterou mystický testament odkazuje. Je nanejvýš vhodné listinu obsahující klíče uložit na bezpečné místo (např. do trezoru) či ji svěřit do úschovy (např. notářské či advokátní).

Za zmínku dále stojí tzv. **negativní závěť**, kterou zůstavitel může vyloučit z dědění dědice (nikoliv však nepominutelného), který by byl jinak k dědění povolán.¹⁶⁶ V souvislosti s bitcoinem si lze představit, že by negativní závěti zůstavitel v dědění bitcoinu mohl zabránit tomu dědici, který např. s kryptoměnami nemá žádné zkušenosti, o potenciálu Bitcoinu pochybuje, či si naopak v investování počíná marnotratně.

3.1.3 Dovětek

Posledním druhem pořízení pro případ smrti je dovětek neboli kodicil, upravený v § 1498 OZ. Dovětek však nepatří mezi dědické tituly, neboť jím nelze povolat dědice k dědění. Zůstavitel v něm ale může „*nařídít odkaz, stanovit odkazovníku nebo dědici podmínku, nebo doložit čas anebo uložit odkazovníku nebo dědici příkaz.*“¹⁶⁷ Zákonný výčet opatření přitom není vyčerpávající.¹⁶⁸ Dovětek dle autorky nemá v případě zabezpečení přechodu bitcoinu ze zůstavitele na dědice speciální využití, vyjma stanovení **vedlejších doložek a nařízení**. Lze uvažovat, že by v dovětku zůstavitel mohl např. povolat náhradníka dědici, povolat správce bitcoinu pro pozůstalostní řízení,¹⁶⁹ stanovit povinnosti spočívající v omezení dědice, aby se zděděnými bitcoiny nakládal určitým způsobem (kupř. je neprodal po určitou dobu či pod určitou cenou) nebo nařídít odkaz bitcoinových mincí.

¹⁶⁴ Na toto riziko upozorňuje Kittel. Viz KITTEL, David. Dědění bitcoinu. ... , s. 29. Dále viz § 44 OSŘ.

¹⁶⁵ PLAŠIL, Filip. Mystický testament v českém právu. *Ad Notam*, 2018, roč. 24. č. 3, s. 4.

¹⁶⁶ FIALA, Roman. In FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 78.

¹⁶⁷ § 1498 věta první OZ.

¹⁶⁸ MUZIKÁŘ, Martin. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník...*, komentář k ust. § 1498.

¹⁶⁹ Správce pozůstalosti lze však povolat pouze veřejnou listinou.

3.2 Odkaz

V pořízení pro případ smrti může zůstavitel dle § 1594 odst. 1 OZ zřídit odkaz tím, že „*nařídí určité osobě, aby odkazovníku vydala předmět odkazu.*“ Osoba odkazovníka není dědicem zůstavitele, není jeho univerzálním nástupcem, ale dle § 1477 OZ je mu jako věřiteli **zřízena pohledávka na vydání předmětu odkazu** či zřízení určitého práva vůči osobě obtížené odkazem (zpravidla vůči dědici). Jedná se tak o případ singulárního nástupnictví, kdy odkazem může zůstavitel z pozůstalostní masy vyčlenit konkrétní hodnotu,¹⁷⁰ u které si nepřeje, aby se její nabyvatel stal jeho dědicem.¹⁷¹ Zůstavitel tak může dle své svobodné vůle odkázat bitcoiny např. osobě, o které má za to, že se v oblasti kryptoměn dokáže zorientovat a že s nimi zodpovědně naloží. Výhodu lze spatřovat v tom, že odkazovník **neodpovídá za dluhy zůstavitele** a k předmětu odkazu (k bitcoinu) se může dostat rychleji, než by tomu bylo u dědice. Dědic totiž musí počkat na právní moc usnesení pozůstalostního soudu, kterým mu bylo dědictví potvrzeno a jímž se zpravidla řízení o pozůstalosti končí. Oproti tomu **splatnost odkazu** primárně může **určit zůstavitel** v pořízení pro případ smrti, subsidiárně se použijí pravidla splatnosti odkazu obsažená v § 1624 odst. 1 OZ. Za účelem zajištění dohledu nad splněním odkazu, příkazu či podmínky může zůstavitel povolat vykonavatele závěti.

3.3 Vykonavatel závěti

Závěti může dle § 1553 OZ zůstavitel povolat vykonavatele závěti a případně mu určit povinnosti i odměnu. Úkolem vykonavatele závěti je **dbát zůstavitelových pokynů** a v souladu s nimi dohlížet s péčí řádného hospodáře na **řádné splnění jeho poslední vůle**.¹⁷² Vykonavatel závěti může dbát pouze těch pokynů, které zůstavitel projevil ve své poslední vůli,¹⁷³ a vlastník bitcoinu by tak měl být při formulaci svých požadavků dostatečně přesný. Z tohoto důvodu lze doporučit sepsání závěti obsahující vedlejší doložku o povolání vykonavatele notářským zápisem, přestože zákon formu veřejné listiny nevyžaduje.

Dle důvodové zprávy může být vykonavatelem závěti „*člen rodiny, jiná osoba zůstaviteli blízká, ale i notář nebo advokát, popřípadě právnická osoba zaměřená na služby tohoto druhu.*“¹⁷⁴ Institut vykonavatele závěti tak umožňuje zůstaviteli zvolit v prostředí bitcoinu dostatečně erudovanou osobu ze svého okolí nebo např. advokátní kancelář či jinou

¹⁷⁰ PILÍK, Václav a kol. *Základy občanského práva hmotného...*, s. 23.

¹⁷¹ ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo. Praktická příručka...*, s. 22.

¹⁷² DRÁPAL, Ljubomír. In FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV...*, s. 181.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část (ust. § 1553 až 1560) [online databáze]. Vláda ČR, 3. února 2012 [cit. 10. listopadu 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://db.beck-online.cz).

společnost zaměřující se na kryptoměny, která po jeho smrti bude usilovat o naplnění jeho poslední vůle a řádný přechod vlastnického práva k bitcoinu. Byť je výkon funkce vykonavatele primárně považován za **bezplatný**, zůstavitel může **určit**, zda a jak bude vykonavatel závěti **odměňován**.¹⁷⁵ Především u osoby profesionála (např. advokáta či investičního poradce) lze předpokládat, že se bez honoráře funkce neujme, neboť k přijetí a výkonu funkce vykonavatele není povinen. V případě přijetí funkce může kdykoliv odstoupit.¹⁷⁶

Konkrétně si lze představit např. situaci, že zůstavitel o bitcoinu pořídí závěti, ve které určí, koho povolává za dědice svých bitcoinů a současně koho povolá za vykonavatele závěti. Soukromý a veřejný klíč přitom neuvede přímo v pořízení pro případ smrti, ale v samostatné listině, kterou uloží na bezpečném místě a osobu vykonavatele závěti o lokaci listiny vhodným způsobem informuje. Další možností je uložení separátně pořízené listiny, obsahující bitcoinové klíče, do úschovy s tím, že zůstavitel určí vykonavatele závěti jako osobu, které má být listina z úschovy vydána. Na tomto místě je vhodné dodat, že obdobný postup lze aplikovat u institutu správce pozůstalosti. Pokud zůstavitel však správce pozůstalosti nepovolá, náleží tato správa dle § 1554 odst. 2 OZ vykonavatelům závěti, dokud soud nerozhodne o jiném opatření.

3.4 Správce pozůstalosti

Správce pozůstalosti, jehož úpravu najdeme v § 1556 a násl. OZ, může zůstavitel povolat ve svém pořízení pro případ smrti či v samostatné listině, avšak vždy pouze ve formě **veřejné listiny**. Správce pozůstalosti je oprávněn dle § 1678 odst. 1 OZ k **prosté správě** spočívající v usilování o zachování hodnoty majetku¹⁷⁷ v průběhu pozůstalostního řízení. Pokud zůstavitel nepovolal správce pozůstalosti, spravuje pozůstalost vykonavatel závěti a nebyl-li povolán ani ten, spravuje pozůstalost dědic, resp. všichni dědicové. Jestliže zůstavitel správce pozůstalosti nepovolal, může správce jmenovat usnesením pozůstalostní soud, a to i bez návrhu.¹⁷⁸

Funkci správce pozůstalosti může vykonávat jak **fyzická**, tak **právní osoba**,¹⁷⁹ přičemž zákon výslovně v § 1556 odst. 1 věta první připouští, že správce lze povolat ke správě **celé pozůstalosti či pouze k některé její části**. Zůstavitel tak může povolat správce pouze ke správě bitcoinových mincí a, stejně jako u vykonavatele závěti, může (a měl by) zvolit

¹⁷⁵ DUDA, Petr. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník...*, komentář k ust. § 1553.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo. Praktická příručka...*, s. 250.

¹⁷⁸ § 157 odst. 1 ZŘS.

¹⁷⁹ DUDA, Petr. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník...*, komentář k ust. § 1556.

důvěryhodnou osobu orientující se ve světě kryptoměn. Zde se na rozdíl od institutu vykonavatele závěti jedná o zásadně **úplatnou funkci**, kdy správci pozůstalosti náleží odměna i náhrada hotových výdajů.¹⁸⁰ Úkolem správce pozůstalosti je též, nepovolal-li zůstavitel vykonavatele závěti, dbát řádného splnění zůstavitelovy poslední vůle.¹⁸¹

Kromě povolání správce pozůstalosti, jehož úlohou je péče o bitcoin po úmrtí zůstavitele, je možné, aby **zůstavitel za svého života svěřil správu kryptoměny do rukou jiné osoby** či společnosti smlouvu, na základě které bude takový správce během života zůstavitele např. pečovat o jeho investiční portfolio. V takovém případě se nabízí, aby zůstavitel-beneficiet tohoto správce povolal rovněž ke správě bitcoinu v pozůstalostním řízení. Rovněž je možné, že tento správce bude mít ve své dispozici (např. v úschově) informace, především soukromý a veřejný klíč, jejichž znalost je potřebná ke zdědění bitcoinu. Správa bitcoinu může být např. na základě § 56 odst. 1 AZ svěřena do rukou advokáta, přičemž výkon funkce správce pozůstalosti patří mezi činnosti tradičně spojené s výkonem advokacie.¹⁸²

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ § 1632 OZ.

¹⁸² Česká advokátní komora. *Sdělení představenstva České advokátní komory ze dne 8. dubna 1997 k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie* [online]. Česká advokátní komora, 1997 [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/5_cinnosti-neslucitelne-s-vykonem-advokacie_08-04-1997.pdf, s. 3.

4 Bitcoin a jiné možnosti zabezpečení jeho přechodu

Nad rámec platné úpravy práva dědického může vlastník bitcoinu jistě využít i jiné instituty než ty dědicko-právní. V předchozí kapitole již byla zmíněna např. možnost svěřit za života správu kryptoměny do rukou jiné osoby, přičemž v této kapitole budou popsány další možnosti, kterými zůstavitel může zabezpečit předání potřebných informací dědicům pro případ své smrti. Úvodem kapitoly je vhodné akcentovat to, co již vyplynulo z kapitol předchozích, a sice, že je vhodné instituty kombinovat tak, aby se digitální klíče dostaly do rukou dědiců, avšak ne do dispozice nepovolaných osob.

4.1 Specializované služby

K předání informací ohledně soukromého a veřejného klíče lze využít komerční internetové služby, které umožňují uložení kompletních přihlašovacích údajů k účtům.¹⁸³ Poskytovatelé služeb tohoto druhu bývají někdy označováni jako tzv. **správci hesel**. Zůstavitel tak po uzavření smlouvy s poskytovatelem služby může do portálu zadat své klíče s tím, že v sekci ohledně dědictví uvede osobu, které mají být zadané údaje po jeho smrti zaslány (např. na emailovou adresu). Tato varianta je sice pro zůstavitele poměrně jednoduchá, ovšem pro opatrné vlastníky bitcoinu není ideální, neboť uchovávání klíčů u třetí strany nese vysokou míru rizika, jelikož data mohou být třetí stranou zneužita a rovněž hrozí odcizení dalším subjektem, např. v důsledku hackerského útoku. Méně rizikovou variantou je pak zanechání přístupových údajů na nosiči, ať už fyzickém či digitálním, na vhodně zvoleném bezpečném místě, kdy lze obdobnou službu využít jako pouhého prostředníka, který po úmrtí zůstavitele zvoleným pozůstalým doručí instrukce, kde lze přístupové údaje zanechané zůstavitelem nalézt.¹⁸⁴ U obou druhů uvedených služeb se však zůstavitel vystavuje riziku, že daná platforma zanikne, změní provozovatele či dokonce podmínky správy a nakládání s daty. Pokud by se zůstavitel, používající hardwarovou peněženku, rozhodl tyto služby využít, musí mít na paměti, že pozůstalým je třeba zanechat kromě klíčů rovněž danou peněženku či obnovovací frázi.

¹⁸³ K tomuto účelu lze využít např. online správce hesel PasswordBox nabízející službu *Legacy Locker*, viz Softonic.com. *PasswordBox for Windows* [online]. passwordbox.en.softonic.com [cit. 15. října 2023]. Dostupné z: <https://passwordbox.en.softonic.com>. Úschovu hesel k internetovým účtům s možností odeslání přístupu vybrané osobě (tzv. *emergency contact*) rovněž nabízí softwaru pro správu hesel jako LastPass, viz Lastpass.com. *Fewer Passwords, Less Friction Prepare for a password[less] future by embracing pervasive password management today* [online]. lastpass.com [cit. 15. října 2023]. Dostupné z: <https://www.lastpass.com>.

¹⁸⁴ Příkladem takovéto služby může být např. platforma Dead Man's Switch. Viz Deadmansswitch.net. *Dead Man's Switch* [online]. deadmansswitch.net [cit. 15. října 2023]. Dostupné z: <https://www.deadmansswitch.net>.

Pro účely plánování dědění bitcoinu je rovněž doporučováno speciální bezpečnostní schéma s názvem *Shamir Backup*.¹⁸⁵ Podstata kryptografického algoritmu s názvem *Shamir's Secret Sharing* (Shamirovo sdílení tajemství), spočívá ve schopnosti zálohovat, sdílet a obnovit „tajemství“ jeho rozdělením do více částí, které jsou jednotlivě nepoužitelné a nesdělují žádné informace o tajemství nebo nastavení schématu.¹⁸⁶ Technologie *Shamir's Secret Sharing* je výborným způsobem, jak zvýšit bezpečnost a spolehlivost zálohování privátního klíče bitcoinu, a to primárně před rizikem ztráty nebo krádeže, avšak lze ji využít i pro účely dědění bitcoinových mincí. *Shamir backup* totiž zjednodušeně řečeno funguje na principu roztržštění obnovovací fráze (*seed*) do tzv. *recovery shares*, kterých může být až 16, přičemž každý fragment obsahuje pouze část *seedu*. Uživatel si kromě počtu *recovery shares* musí dále stanovit tzv. *threshold*, tedy prahovou hodnotou určující, kolik dílků z celkového počtu *recovery shares* je potřeba k obnově *seedu*. V praxi to pak může vypadat např. tak, že schéma *Shamir Backup 3 z 5* „... znamená, že uživatel při nastavování schématu vytvořil pět částí a práh pro obnovení tajemství jsou tři podíly. Nezáleží na tom, které konkrétní tři části uživatel použije k obnovení tajemství, jednotlivé části jsou pro potřebu obnovy tajemství zaměnitelné.“¹⁸⁷ Následně se doporučuje, nejen pro účely přechodu bitcoinu na dědice, ale rovněž z důvodu obecné ochrany bitcoinu, jednotlivé fragmenty zaznamenané v nedigitální formě uložit na několik odlišných bezpečných míst či u vícero spolehlivých osob. Pro zajištění dědění bitcoinu radí Tětek sepsat s náležitou péčí jasné pokyny pro pozůstalé,¹⁸⁸ ve kterých bude uvedeno, kde najdou jednotlivé *recovery shares* a jak *seed* obnoví.

Je vhodné svěřit *recovery shares* do rukou osob, které vlastník bitcoinu následně povolá za své dědice. V takovém případě by zůstavitel měl tyto osoby instruovat v pořízení pro případ smrti či v jiné listině o tom, kde po jeho úmrtí naleznou zbývající potřebné dílky jeho „tajemství“. Uvedení lokace či lokací *recovery shares* přímo do pořízení pro případ smrti by v tomto případě nemuselo mít fatální následky v podobě jejich zneužití, neboť, jak bylo vysvětleno shora, k obnovení *seedu* je nutno mít k dispozici potřebný počet fragmentů odpovídající hodnotě *threshold*, kdy bez kombinace jejich dostatečného množství se jedná o bezcenné kousky papíru. Zůstavitel by však nikdy neměl v pořízení pro případ smrti uvádět,

¹⁸⁵ Zabezpečovací standard *Shamir Backup* je dostupný např. pro české hardwarové peněženky Trezor (Model T nebo Safe 3).

¹⁸⁶ TĚTEK, Josef. PROTECTING YOUR HODL LEGACY: SHAMIR BACKUPS AND INHERITANCE PLANNING [online]. bitcoinmagazine.com, 1. července 2021 [cit. 25. října 2023]. Dostupné z: <https://bitcoinmagazine.com/technical/protecting-bitcoin-shamir-backup>.

¹⁸⁷ TĚTEK, Josef. *Bitcoin: Návrat zdravých peněz* [online]. Praha: Braiins Systems, 2023, s. 95. Dostupné z: <https://www.bitperia.cz/knihy>.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 97.

kde se nachází *recovery shares* v počtu potřebném pro obnovu *seedu*.¹⁸⁹ Využitím Shamirova schématu tak za života vlastníka bitcoinu dojde k diverzifikaci rizika ztráty či odcizení *seedu* jako celku a po jeho smrti bude bitcoin přístupný pouze jím určeným osobám.

4.2 Darování pro případ smrti

Darování pro případ smrti (*donatio mortis causa*) je v českém právu staronovým institutem, který v přechozím Obč. zák. absentoval, avšak byl dříve zakotven v § 956 císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský. Jedná se o zvláštní druh darování, který představuje jednu ze dvou výjimek¹⁹⁰ ze zásady, že smluvní vázanost *mortis causa* není zásadně přípustná.¹⁹¹ V případě darování pro případ smrti má totiž plnění ze smlouvy nastat až po úmrtí dárce, a to za předpokladu, že obdarovaný dárce přežije. Ustanovení o darování pro případ smrti je nutné vykládat v souvislosti s právní úpravou odkazu, neboť pro případy, kdy nejsou naplněny podmínky smlouvy o darování *mortis causa*, konstruuje zákon fikci odkazu.

Darování, které je dárce podmíněno tím, že obdarovaný přežije dárce, se s ohledem na § 2063 věta první OZ posoudí zpravidla jako odkaz, který zůstaviteli umožňuje v průběhu života změnit svoji vůli a jednostranně toto právní jednání zrušit. Na druhou stranu však takový „dar“, resp. odkaz, bude zařazen do aktiv pozůstalosti, v řízení o pozůstalosti bude projednán a nabude ho dědic zůstavitele. Obdarovaný v pozici odkazovníka se tak jako věřitel zůstavitelova dědice bude muset po tomto dědici (dědicích) domáhat vydání předmětu odkazu.¹⁹² Splněním podmínek v § 2063 OZ věta druhá však dojde k vyloučení režimu odkazu a bude aplikována právní úprava *donatio mortis causa*, kde je samotné darování závislé na odkládací podmínce, že obdarovaný přežije dárce. Těmito zákonnými předpoklady je přijetí daru, vzdání se práva dar odvolat a vydání písemného potvrzení.

Pod první podmínkou nutno chápat nikoliv fyzické převzetí daru, ale **akceptační právní jednání obdarovaného**, neboť pokud by došlo k předání, resp. převzetí předmětu daru při samotném kontraktačním procesu, jednalo by se o „obyčejné“ darování mezi živými (*donatio inter vivos*) ve smyslu § 2055 OZ. Druhou a klíčovou podmínkou, která odlišuje institut darování pro případ smrti od odkazu, je podmínka **dárcova výslovného vzdání**

¹⁸⁹ Důvody, proč informace vedoucí k soukromému a veřejnému klíči neuvádět přímo v pořízení případ smrti viz kapitola 3.1.2 Závět.

¹⁹⁰ Druhou výjimkou ze zásady, že smluvní vázanost je přípustná pouze *inter vivos*, představuje dědická smlouva (§ 1582 a násl. OZ).

¹⁹¹ TINTĚRA, Tomáš a kol. *Základy závazkového práva*. 2. díl. 2. vydání, Praha: Leges, 2023, s. 17.

¹⁹² BEDNÁŘ, Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 11–12.

se práva dar revokovat. Z důvodu neodvolatelnosti daru pro případ smrti tak může dojít ke zrušení darování pouze dohodou smluvních stran. Zákon u smlouvy o darování pro případ smrti nevyžaduje formu veřejné listiny,¹⁹³ a postačí tedy forma listiny soukromé. Avšak vzhledem k tomu, že se nejedná o reálné, ale konsenzuální darování, musí být s ohledem na § 2057 odst. 2 OZ dodržena alespoň prostá písemná forma. Podmínka písemnosti se vztahuje rovněž k listině, kterou musí dárce vydat obdarovanému o tom, že se vzdal práva dar v budoucnu odvolat. Toto **písemné potvrzení, obsahující dárcevo výslovné vzdání se práva dar revokovat,** může být inkorporováno přímo ve smlouvě či být vydáno na samostatné listině.¹⁹⁴ Nad rámec těchto formálních podmínek musí být samozřejmě rovněž splněny i podmínky kladené na způsobilost osoby samostatně jednat.¹⁹⁵

Jak uvádí Muzikář, darování pro případ smrti může být v praxi mnohdy užitečným institutem, neboť obdarovaný nemusí čekat na ukončení řízení o pozůstalosti a k předmětu daru se může dostat **rychleji,** a tím např. předejít svým finančním problémům.¹⁹⁶ Zatímco Drachovský bez bližšího vysvětlení píše, že se „*tato výhoda týká jen relativně úzkého okruhu potenciálních předmětů darování, zřejmě nejčastěji by se mohlo jednat o automobily, případně podíly v obchodních korporacích*“¹⁹⁷, autorka má za to, že předmět daru pro případ smrti je kategorií širší a lze do ní zařadit i bitcoin. Jelikož je bitcoin věcí nezapisovanou do veřejného seznamu, dojde okamžikem smrti dárce (vlastníka bitcoinu) k naplnění odkládací podmínky, smlouva nabude účinnosti a obdarovaný se tímto okamžikem stane vlastníkem bitcoinu.¹⁹⁸

Kromě již zmiňovaného benefitu rychlého nabytí vlastnického práva k bitcoinu po smrti jeho původního vlastníka je další výhodou skutečnost, že z obvyklé ceny bitcoinu ke dni úmrtí zůstavitele nebude placena odměna soudního komisaře. To však neznamená, že normy dědického práva mají být tímto institutem obcházeny.¹⁹⁹ Nepopiratelnou výhodou lze spatřovat v tom, že přenechání soukromého a veřejného klíče se bude dít mimo řízení o pozůstalosti, tedy mimo pozůstalostní spis, kdy pro vyšší míru bezpečnosti může dárce (původní vlastník

¹⁹³ Toto je mnohými autory vytýkáno jako nekoncepčnost zákona ve vztahu k dědické smlouvě.

¹⁹⁴ ELISCHER, David. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 653.

¹⁹⁵ TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti – trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy* [online databáze], 2015, č. 13-14 [cit. 7. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁹⁶ MUZIKÁŘ, Martin. Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce. *Ad Notam*, 2017, roč. 23, č. 4, s. 19.

¹⁹⁷ DRACHOVSKÝ, Ondřej. Darování pro případ smrti – kam s ním? *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 4, s. 4.

¹⁹⁸ BEDNÁŘ, Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. ...* s. 12.

¹⁹⁹ Institut darování pro případ smrti je často kritizován právě z důvodu možného obcházení kogentních norem dědického práva a z důvodu rizika narušení ochrany nepominutelných dědiců. Z důvodu rozsahu problematiky se práce blíže tímto tématem nebude zabývat, avšak autorka doporučuje kromě již zmiňovaných autorů (Drachovský 2019, Muzikář 2017, Talanda 2015) srov. např. HORÁK, Ondřej. Darování pro případ smrti a ochrana dědiců (k diskusi o novelizaci občanského zákoníku). *Právní rozhledy* [online databáze], 2014, roč. 22, č. 22, [cit. 5. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

bitcoinu) k uložení informací ohledně klíčů opět využít úschovu²⁰⁰ např. u notáře či advokáta, kdy obdarovanému (novému vlastníku bitcoinu) by deponovaná listina z úschovy byla vydána až po smrti zůstavitele po doložení jeho úmrtí, tedy po předložení úmrtního listu.

4.3 Úschova

Úschova je smluvním institutem závazkového práva, obecně upraveným v § 2402–2408 OZ. Smlouvou o úschově se dle § 2402 OZ „*schovatel zavazuje převzít věc, aby ji pro uschovatele opatroval. Ve smlouvě lze ujednat, že schovatel může věc odevzdat do úschovy dalšímu schovateli.*“ Byť je povinností schovatele opatrovat převzatou věc pečlivě,²⁰¹ nedoporučuje autorka vlastníkům bitcoinů (z důvodu opatrnosti) svěřovat veškeré přístupové údaje k bitcoinovým mincím jiné osobě, a to ani osobám blízkým (např. příbuzným či přátelům). Svěří-li přesto vlastník bitcoinu jiné, dle jeho názoru spolehlivé osobě, bitcoinové klíče do úschovy, vystavuje se riziku zneužití či poničení nosiče bitcoinových klíčů. Výjimku dle autorky představuje úschova u notáře, advokáta či pronájem bezpečnostní schránky v bance, a to s ohledem na profesionalitu a důvěrnost advokátního i notářského stavu.

4.3.1 Notářská úschova

Rozhodne-li se vlastník bitcoinu sepsat pořízení pro případ smrti ve formě soukromé listiny, může tuto v souladu s § 81 odst. 1 písm. a) NŘ ve spojení s § 35b odst. 2 NŘ, následně uložit do notářské úschovy, čímž zajistí vyšší míru bezpečnosti, jelikož listiny evidované v Evidenci právních jednání pro případ smrti²⁰², kterou vede Notářská komora České republiky (dále jen „Evidence“) budou v pozůstalostním řízení vždy zjištěny.²⁰³

Notářský řád v § 81 odst. 1 písm. a) ovšem dále pojednává o notářské úschově tzv. jiných listin a v § 81 odst. 1 písm. c) o úschově peněz a listin za účelem jejich vydání dalším osobám. Lze uvažovat, že by vlastník bitcoinu do notářské úschovy deponoval listinu obsahující potřebné informace (*relatum*), tj. především přístupové klíče a lokaci peněženky, a na tuto listinu odkázal v separátně sepsaném pořízení pro případ smrti, v tzv. mystickém

²⁰⁰ K úschovám listin obsahující soukromý a veřejný klíč blíže viz kapitola 4.3 Úschova.

²⁰¹ § 2403 odst. 1 OZ.

²⁰² Ust. § 35b odst. 1 NŘ stanoví, že „V Evidenci právních jednání pro případ smrti se evidují listiny o těchto právních jednáních zůstavitele učiněných pro případ smrti:

a) závěti, dovětku, dědické smlouvě,

b) prohlášení o vydědění a prohlášení o tom, že dědic, jemuž svědčí zákonná dědická posloupnost, pozůstalosti nenabude,

c) přikázání započtení na dědický podíl, není-li takové přikázání obsaženo v závěti,

d) povolání správce pozůstalosti, není-li povolán v závěti,

e) smlouvě o zřeknutí se dědického práva,

f) zrušení právních jednání podle písmen a) až e).“

²⁰³ KOŽIAK, Jaromír a kol. *Notářský řád. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 112.

testamentu (*referens*), ve kterém by pouze vyjádřil svou poslední vůli ohledně dědění kryptoměny, tj. povolal dědice. Na první pohled však nemusí být jasné, které ze dvou zmiňovaných ustanovení lze k nastíněnému postupu využít. Otázkou dále může být, zda listina, obsahující zmiňované informace, je vůbec způsobilým předmětem notářské úschovy.

Kromě peněz v bezhotovostní podobě mohou být notáři do úschovy deponovány právě také listiny, které však notářský řád blíže nijak nespécifikuje. Listinou dle Usnesení prezidia Notářské komory České republiky z 6. dubna 1994 rozumíme „*ucelený text, který je ukončen způsobem prokazujícím jeho jedinečnost*.“²⁰⁴ Tuto definici lze pro výklad ust. § 81 NŘ jistě stále použít. Dle Kožiaka „*z povahy věci plyne, že listina musí být notáři doručena a musí být způsobilá k úschově (tedy zachycena takovým způsobem a na takovém podkladu, aby bylo možné ji dlouhodobě skladovat)*“, avšak obsah listiny dle něj není rozhodný.²⁰⁵ Oproti tomu Bílek na listiny klade požadavek významnosti z hlediska práva, kdy uvádí, že listina „*by měla být způsobilá buď jako podklad k uplatnění práva, nebo by s ní měl či mohl být spojen určitý právní následek*.“²⁰⁶ S názorem Bílka se autorka plně ztotožňuje a souhlasí, že v případě nenaplnění požadavku právní významnosti listiny by byl zmařen účel a význam institutu notářské úschovy tím, že by do notářské úschovy byly přijímány naprosto jakékoliv listiny.

S ohledem na uvedené lze mít za to, že listina, obsahující klíče k bitcoinu, je listinou způsobilou k notářské úschově, neboť obsahuje skutečnosti, resp. informace potřebné například ke zjištění zůstavitelova vlastnictví bitcoinu a stanovení jeho obvyklé ceny ke dni zůstavitelova úmrtí. Především se však jedná o přístupové údaje potřebné k tomu, aby právní nástupce bitcoinu fakticky zdědil.

Pokud by listina byla přijata do notářské úschovy pouze dle § 81 odst. 1 písm. c) NŘ, postupoval by notář vzhledem k odkazu v § 89b přiměřeně dle § 82 až 89a NŘ, tj. dle právní regulace úschovy listin a úschovy peněz za účelem jejich vydání další osobě. V daném případě by tedy vlastník bitcoinu-žadatel listinu deponoval do úschovy za účelem jejího vydání jiné osobě, přičemž by se zde jednalo o třístranný vztah, kdy o dané úschově by se protokol sepisoval přímo i s příjemcem této listiny, kterému by bylo vydáno jedno vyhotovení protokolu.²⁰⁷ Tím by však byla tajnost privátního klíče zmařena. Lze tak konstatovat že uložení

²⁰⁴ BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck 2018, s. 478.

²⁰⁵ KOŽIAK, Jaromír a kol. *Notářský řád...*, s. 410.

²⁰⁶ BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád. Komentář...*, s. 478.

²⁰⁷ KOŽIAK, Jaromír a kol. *Notářský řád...*, s. 412.

listiny do notářské úschovy výlučně dle § 81 odst. 1 písm. c) NŘ není s ohledem na uvedené vhodným řešením.

Oproti tomu úprava obsažená v § 81 odst. 1 písm. a) NŘ má primárně sloužit k deponování listiny pro složitele úschovy, který má však dle Bílka možnost u tzv. „jiných listin“ „*nastavit pravidla nakládání s listinou i pro případ své smrti, a má-li být v tomto případě vydána další osobě, nemění to původní účel úschovy, neboť prvotní vůlí žadatele je vydání listiny jemu samému.*“²⁰⁸ Tento postup však nelze aplikovat v případě listin taxativně vyjmenovaných v § 35b odst. 1 NŘ, tedy v případě listin o právním jednání zůstavitele pro případ smrti, které se obligatorně evidují v Evidenci, neboť ty nelze za žádných okolností deponovat do notářské úschovy za účelem vydání jiné osobě a notář s nimi po úmrtí zůstavitele-složitele nakládá dle § 142 ZŘS.

Kožíak k možnosti vydání listiny z notářské úschovy uvádí pouze, že „*Pokud má být listina z úschovy vydána někomu jinému než složiteli (resp. pořizovateli), je třeba sjednat úschovu listiny za účelem jejího vydání další osobě ve smyslu § 89b. Pokud se tak nestalo, je možné jiné osobě listinu vydat pouze pokud se prokáže plnou mocí s úředně ověřeným podpisem.*“²⁰⁹ Tím vlastně vylučuje možnost, že by jiná listina deponovaná v úschově dle § 81 odst. 1 písm. a) NŘ mohla být kdy vydána další osobě a zároveň se blíže nezabývá situací, která nastane po smrti osoby, jež listinu do úschovy deponovala. Smrtí žadatele o úschovu se však blíže zabývá Bílek, dle kterého by se listina, mající majetkovou hodnotu, stala předmětem dědění a z úschovy by byla vydána buď během pozůstalostního řízení na základě žádosti soudu nebo po skončení řízení právním nástupcům zůstavitele, a to na základě jejich žádosti s předložením usnesení soudu prokazující přechod vlastnického práva k listině na tyto dědice.²¹⁰ Situaci, kdy půjde o listinu, která nemá majetkovou hodnotu, ale má právní relevanci, by Bílek řešil její vydání společnou žádostí všech právních nástupců žadatele doloženou dokladem, že jsou jeho dědici.²¹¹ Bílkovo řešení úmrtí žadatele o úschovu by bylo elegantním řešením, jak by se právní nástupci zemřelého mohli dostat k deponovaným listinám a zároveň by se tímto předešlo situaci, kdy je listina u notáře v úschově uložena na věky. Podle autorky sice postup Bílka teoreticky umožňuje překlenout situaci, kdy v protokolu o úschově nebylo úmrtí složitele nikterak ošetřeno, ale má za to, že názor notářů se ohledně dané problematiky může různit v tom směru, že pro některé notáře by absence

²⁰⁸ BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád...*, s. 478.

²⁰⁹ KOŽIAK, Jaromír a kol. *Notářský řád...*, s. 421.

²¹⁰ BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád. Komentář...*, s. 495-496.

²¹¹ Tamtéž, s.

výslovné zákonné úpravy, judikatury i ujednání v protokolu, mohla představovat nepřekonatelnou překážku a listinu by z úschovy nevydali.

Autorka nejjednodušší řešení vidí v **kombinaci § 81 odst. 1 písm. a) a c) NŘ a v jasné formulaci podmínek vydání listiny z úschovy po smrti zůstavitele**, které by neměly v protokolu o úschově absentovat. Vlastník bitcoinu-složitel by tak při spojení daných ustanovení měl po dobu svého života ponechanou možnost zažádat o vydání uložené listiny z úschovy s tím, že jiné (jím určené) osobě by listina mohla být vydána až po smrti zůstavitele. Drachovská navrhuje, že *„podmínkou vydání by mohlo být například předložení dědického usnesení opatřeného doložkou právní moci, v němž bude předložitel (příjemce notářské úschovy) uveden jako dědic práv a povinností spojených s kryptoměnovým účtem“*, kdy tento postup řešení úmrtí žadatele o úschovu odpovídá výše uvedenému názoru Bílka.²¹² S tím, že by vhodnou podmínkou vydání deponované listiny z úschovy bylo předložení pravomocného usnesení ve věci projednání pozůstalosti, autorka nesouhlasí, jelikož v takovém případě totiž nemohl být bitcoin v pozůstalostním řízení řádně projednán, neboť bez přístupu k přihlašovacím údajům nebylo možné zjistit stav na „bitcoinovém účtu“, a určit tak obvyklou cenu bitcoinu, což by tedy vedlo k dodatečnému projednání dědictví. Flexibilnější a vhodnější podmínkou vydání by tak dle autorky bylo **předložení úmrtního listu zůstavitele**, které by umožnilo vydání listiny z úschovy již v průběhu pozůstalostního řízení. Pokud by však v protokolu o úschově nebyla jmenovitě určena osoba, které má být deponovaná listina vydána, mohl by o vydání zažádat kdokoliv, kdo by disponoval úmrtním listem zůstavitele a klíče by se tak mohly dostat do rukou nepovolané osoby. Proto lze nanejvýš doporučit, aby vlastník bitcoinu ještě povolal správce pozůstalosti, který bude v protokolu o úschově určen jako osoba, které má být deponovaná listina z úschovy vydána. Povolání správce pozůstalosti je v případě dědění kryptoměn velmi praktické, jak již bylo vysvětleno v jedné z předchozích kapitol. Samozřejmě lze ideálně za správce pozůstalosti povolat přímo právního nástupce zůstavitele, který se s ohledem na poslední vůli zůstavitele stane dědicem kryptoměnových mincí nebo profesionála např. v podobě advokáta. Za praktický naopak autorka považuje návrh Drachovské, která navrhuje, že *„stejnopis protokolu o úschově by mohl být připojen k závěti jako její příloha, aby bylo garantováno, že se dědic o uschované listině dozví.“*²¹³

Využití notářské úschovy lze s ohledem na povinnost mlčenlivosti notáře ohledně notářské činnosti považovat za diskrétní. Nutno upozornit, že notář však musí mít vždy možnost se s obsahem listiny seznámit. Postup, kdy notář převezme do úschovy

²¹² DRACHOVSKÁ, Karolina. Dědění kryptoměn...

²¹³ DRACHOVSKÁ, Karolina. *Digitální pozůstalost*..., s. 43.

uzavřenou obálku, která dle sdělení žadatele obsahuje právně významnou listinu, jejíž obsah však má zůstat utajen i notáři, je v rozporu s § 81 NŘ.²¹⁴ Naproti tomu „*nezpůsobilým předmětem notářské úschovy jsou nicméně různé nosiče textových či obrazových záznamů, které jsou často předkládány do úschovy s argumentací, že obsahují právně významné údaje,*“²¹⁵ např. flash disk, CD či DVD, na kterém by byly zaznamenány potřebné údaje.²¹⁶ K úschově takovýchto zařízení lze však využít jiné (komerční) služby či služby advokáta ve formě advokátní úschovy.

4.3.2 Advokátní úschova

Spravovat cizí majetek, přijímat peníze a listiny do úschovy za účelem jejich vydání dalším osobám advokátům umožňuje § 56 AZ. Povinnost uchovávat odděleně majetek převzatý do úschovy od svého jmění a jmění jiných klientů ukládá advokátům § 56a AZ odst. 1 ve spojení s odst. 3 daného ustanovení. Věci převzaté do úschovy advokát „uloží v bezpečnostní schránce pronajaté na své jméno u banky, nebo jiným přiměřeným způsobem zajišťujícím jejich bezpečnost.“²¹⁷ Listinu uvádějící přístupové údaje k bitcoinům tak může jejich vlastník bezpečně uložit rovněž do advokátní úschovy. V porovnání s notářskou úschovou je možné do úschovy u advokáta uložit nejen listinu jako takovou, ale taktéž např. flash disk obsahující elektronické dokumenty či záznamy o bitcoinových klíších, případně dalších informacích.

Jestliže ve smlouvě o úschově, která musí mít **písemnou formu**,²¹⁸ není stanoveno jinak, může advokát předmět úschovy vydat pouze klientovi nebo jeho zástupci.²¹⁹ Z uvedeného plyne, že ve smlouvě může (a měl by) vlastník bitcoinu **určit, které osobě má být listina obsahující přístupové údaje vydána a za jakých podmínek**. I v případě advokátní úschovy je tak možné, aby klient-zůstavitel určil, že listina má být z úschovy vydána např. správci pozůstalosti pod podmínkou předložení zůstavitelova úmrtního listu.

4.3.3 Bezpečnostní schránka

Jak listiny, tak datové nosiče lze dále uložit do trezoru či sejfu. Bezpečnostní schránku si může dle § 1 odst. 3 písm. n) zákona č. 21/1992 Sb., o bankách osoba vlastnící bitcoin

²¹⁴ BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád. Komentář*..., s. 478.

²¹⁵ Tamtéž, s. 477.

²¹⁶ Jiné předměty než listiny a peníze by však mohl notář převzít na základě svěrenské smlouvy dle § 3 odst. 2 NŘ, který notářům umožňuje provádět v rámci další činnosti tzv. správu cizího majetku.

²¹⁷ Česká advokátní komora. *Usnesení představenstva České advokátní komory č. 7/2004 Věstníku ze dne 28. června 2004, o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokátem* [online]. Česká advokátní komora, 2004 [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/assets/2004-7-uschovy-2023-1.pdf>, čl. 3 odst. 1.

²¹⁸ Tamtéž, čl. 1 odst. 1.

²¹⁹ Tamtéž, čl. 3 odst. 2.

pronajmout v bance a do této uložit vše potřebné. V řízení o pozůstalosti bude snadné zjistit, že zůstavitel měl v dané bance pronajatou bezpečnostní schránku, pokud měl u této banky veden i účet, neboť tato skutečnost bývá pozůstalým často známa a soudní komisaři se zpravidla automaticky bankovní instituce dotazují i na případný pronájem schránky. Není-li tomu tak, měl by zůstavitel své dědice o pronájmu bezpečnostní schránky vyrozumět ještě za svého života či v pořízení pro případ smrti. Stejný postup platí rovněž u pronájmu schránek u spořitelních družstev či u jiných soukromých subjektů. Značnou výhodou listin, uložených v bezpečnostních schránkách, je skutečnost, že zákon výslovně **nepožaduje založení jejich kopie do pozůstalostního spisu** (nejedná-li se přímo o pořízení pro případ smrti) a je snadné listinu obsahující potřebné údaje aktualizovat. V pozůstalostním řízení je ovšem obsah bezpečnostní schránky zjišťován zpravidla tak, že za přítomnosti pracovníka banky, soudního komisaře a dědiců je schránka otevřena a soudním komisařem je sepsán protokol čítající soupis věcí, které byly ve schránce uloženy. I zde tak lze vlastníkům bitcoinů doporučit povolání správce pozůstalosti, který by zjišťování obsahu schránky byl přítomen namísto všech v úvahu přicházejících dědiců.

Závěr

S technologickým vývojem společnosti jde ruku v ruce digitalizace majetku. Aktiva pozůstalosti tak nově nebudou tvořit jen dřívější běžné formy majetku jako například nemovité věci (typicky domy a pozemky), motorová vozidla a vkladní knížky, ale rovněž digitální hodnoty, se kterými si budou muset notáři jako soudní komisaři v pozůstalostním řízení poradit. Významným druhem digitálního majetku jsou kryptoměny, mezi kterými je největším fenoménem Bitcoin.

Byť je úkolem legislativy na nova reagovat, právní úprava za technologickým pokrokem zpravidla pokulhává. Není tak překvapením, že zvláštní normy soukromého práva, týkající se bitcoinu, v právním řádu absentují. Musíme si tak vystačit s obecnými právními pravidly, která právní doktrína běžně aplikuje na „klasické“ formy věcí a majetku. Pomocnou ruku by však v případě problematických soukromoprávních aspektů bitcoinu mohla v budoucnu podat především judikatura. Do té doby budou soukromoprávní instituty na bitcoin aplikovány ve většině případů obdobně.

Diplomová práce nejprve přehledně vysvětluje technické fungování bitcoinu a následně se podrobněji zaměřuje na postavení bitcoinu v civilním právu. Stěžejními částmi jsou jistě kapitoly rozebírající instituty a možnosti, které právní úprava *de lege lata* nabízí vlastníkům bitcoinů k ovlivnění osudu bitcoinových mincí pro případ smrti. Práce je tak průvodcem celého společného života vlastníka a jeho bitcoinu od okamžiku vytěžení, přes soukromoprávní dispozice během života, až po úmrtí zůstavitele.

Bitcoin lze představit jako nejznámější decentralizovanou kryptoměnu, se kterou může disponovat pouze její vlastník, tedy osoba, která zná soukromý a veřejný klíč. Tyto klíče jsou uloženy v zařízeních zvaných bitcoinové peněženky. Často zmiňovaná výhoda projektu Bitcoin v podobě decentralizace sítě přitom narušuje dědicko-právní paradigma. Bitcoiny totiž nejsou spravovány ústřední autoritou, a decentralizace tak pro dědice a soudní komisaře představuje téměř nepřekonatelnou překážku bránící zjištění zůstavitelova vlastnictví bitcoinů. Právě z tohoto důvodu je třeba, aby zůstavitel dědice vhodným způsobem informoval o investicích do bitcoinu a zároveň jim pro případ své smrti zanechal přístupové klíče.

Z pohledu práva soukromého je dle závěrů autorky bitcoin věcí nehmotnou, movitou, genericky určenou, zastupitelnou, dělitelnou, obchodovatelnou, penězi ocenitelnou a nezapisovanou do veřejného seznamu. Jako příslušenství k bitcoinu pak náleží peněženka. Oproti tomu však bitcoin není cenným papírem, ani zaknihovaným cenným papírem. S ohledem na zjištěné skutečnosti je bitcoin rovněž věcí, o které může její vlastník pořizovat

pro případ smrti a která následně bude předmětem tvořícím pozůstalost. Pokud chtějí mít vlastníci bitcoinu jistotu, že po jejich úmrtí bitcoiny přejdou na právní nástupce, musí tuto otázku řešit aktivně již za svého života. V opačném případě hrozí, že bitcoinové mince si zůstavitel vezme takřikajíc do hrobu a pro dědice se stanou ztracenými.

Potřebné digitální klíče, resp. *seed* může svým dědicům předat prostřednictvím služeb tzv. správců hesel, u kterých se však vlastník bitcoinů vystavuje riziku, že údaje budou zneužity. Stejně tak dle autorky obecně nelze doporučit dědickou smlouvu, a to především s ohledem na nemožnost aktualizace a jednostranné změny. Proto lze za méně rizikovou variantu považovat sepsání privátního a veřejného klíče na samostatnou listinu (*relatum*), kterou lze pro zajištění bezpečnosti deponovat do úschovy (ať už notářské, advokátní, bankovní...) a v samotném pořízení pro případ smrti, v tzv. mystickém testamentu (*referens*), na tuto listinu odkázat. Spolehlivý a hladký průběh dědění bitcoinu může zůstavitel zajistit povoláním správce pozůstalosti, resp. vykonavatele závěti, jehož úkolem bude v průběhu pozůstalostního řízení dbát o kryptoměnu, o poslední vůli zůstavitele a poskytnout soudnímu komisaři i dědicům potřebné informace a součinnost. Pokud se vlastník bitcoinu pro jejich povolání rozhodne, což lze více než doporučit, měl by tomu přizpůsobit i své další kroky související se zabezpečením přechodu bitcoinu pro případ smrti. Logické se potom jeví určit vykonavatele závěti, resp. správce pozůstalosti jako osobu, které má být z úschovy vydána listina obsahující přístupové údaje k bitcoinu. Touto osobou může být též osoba (ať už fyzická či právnická), které zůstavitel svěřil správu bitcoinů ještě za svého života. Svou vůli ohledně dědění kryptoměny může vlastník bitcoinu dále specifikovat dovětkem či odkazem. Zkušenějším vlastníkům bitcoinu lze taktéž doporučit šifrovací schéma *Shamir Backup*. Zůstavitel zároveň může přechod bitcoinu elegantně vyřešit i mimo řízení o pozůstalosti ještě za svého života, a to prostřednictvím darování pro případ smrti.

Jak z dílčích kapitol, tak i ze shrnutí v závěru vyplynulo, že **současná soukromoprávní úprava poskytuje vlastníkům bitcoinu účinné instituty k zabezpečení přechodu bitcoinu pro případ smrti**. Vzhledem ke kladné odpovědi na výzkumnou otázku stanovenou v úvodu práce je tak **hypotéza potvrzena**. Využitím (především) hmotněprávních institutů dědického práva v kombinaci s dalšími nástroji mohou vlastníci bitcoinu efektivně ovlivnit „posmrtný“ osud bitcoinu, a není zde tak akutní potřeba upravovat delaci bitcoinu zbrusu novými instituty. Bitcoin tedy lze po řádném majetkovém naplánování zdědit díky „starým“ civilistickým normám. Právní doktrína, justice a legislativa by však neměly usnout na vavřínech a dědění kryptoměn i jiných forem digitálního majetku by měly dále věnovat zvýšenou pozornost, neboť se stále jedná o oblast ne příliš probádanou.

V samotném závěru práce si autorka dovoluje apelovat na všechny vlastníky bitcoinů, aby ke svému bitcoinovému bohatství nebyli lhostejní a jakýmkoliv způsobem o něm efektivně pro případ smrti pořídili. Neučiní-li tak, může se stát, že pozůstalí ztratí nejen blízkou osobu, ale rovněž bitcoinové dědictví.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- ANTONOPOULOS, Andreas M. *The Internet of Money: A collection of talks by Andreas M. Antonopoulos. Volume one* [online]. USA: Merkle Bloom LLC, 2016, 182 s. Dostupné z: https://billaz.files.wordpress.com/2019/08/the_internet_of_money.pdf.
- ANTONOPOULOS, Andreas M. *Mastering Bitcoin. Programming the Open Blockchain*, 2nd edition. Beijing, Farnham, Sebastopol, Tokyo, Boston: O'Reilly Media, 2017, xxxiv, 375 s.
- BOUŠKA, Kamil. *Velká kniha o Bitcoinu a kryptoměnách aneb Finanční gramotnost pro každého*. Praha: Braiins Systems, 2023, xv, 332 s.
- BURDA, Karel. *Kryptografie okolo nás*. Praha: CZ.NIC, 2019, 128 s.
- DOUBEK, Ivan. *Digitální dědictví*. Praha: TEWYX, 2022, 78 s.
- CHALUPA, Ivan. *Dědické právo. Základy soukromého práva IX*. Praha: C. H. Beck, 2018, 180 s.
- CHAMPAGNE, Phil. *The book of Satoshi: the collected writings of bitcoin creator Satoshi Nakamoto*. Spojené státy americké: E53 Publishing LLC, 2014, xix, 372 s.
- LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Věci v právním smyslu. Judikatura k rekodifikaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 412 s.
- LÁNSKÝ, Jan. *Kryptoměny*. Praha: C. H. Beck, 2018, 160 s.
- NORMAN, Alan T. *The Cryptocurrency Investing Bible: The Ultimate Guide About Blockchain, Mining, Trading, ICO, Ethereum Platform, Exchanges, Top Cryptocurrencies for Investing and Perfect Strategies to Make Money*. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2017, 161 s.
- PILÍK, Václav a kol. *Základy občanského práva hmotného. Věcná práva. Dědické právo*. Praha: Leges, 2023, 303 s.
- PRITZKER, Yan. *Vynález jménem bitcoin* [online]. Praha: Braiins Systems, 2020, 114 s. Dostupné z: <https://www.bitperia.cz/knihy>.
- POPPER, Nathaniel. *Digital gold: bitcoin and the inside story of the misfits and millionaires trying to reinvent money*. London, New York, Toronto, Sydney: Harper, 2016, xv, 412 s.
- SCHÄR, Fabian, BERENTSEN, Aleksander. *Bitcoin, blockchain, and cryptoassets: a comprehensive introduction*. Cambridge, London: MIT Press, 2020, x, 277 s.

- STROUKAL, Dominik, SKALICKÝ, Jan. *Bitcoin a jiné kryptopeníze budoucnosti. Historie, ekonomie a technologie kryptoměn*. 3. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2021, 294 s.
- SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, 480 s.
- ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, 965 s.
- TĚTEK, Josef. *Bitcoin: Návrat zdravých peněz* [online]. Praha: Braiins Systems, 2023, 184 s. Dostupné z: <https://www.bitperia.cz/knihy>.
- TINTĚRA, Tomáš a kol. *Základy závazkového práva*. 2. díl. 2. vydání, Praha: Leges, 2023, 301 s.

Komentářová literatura

- BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck 2018, xvi, 922 s.
- FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 606 s.
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 2072 s.
- KOŽIAK, Jaromír a kol. *Notářský řád. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 568 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2022. [cit. 4. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- MAREK, Radan, JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku* [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2013 [cit. 4. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, 1264 s.
- PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace) [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023 [cit. 1. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1700 s.

Odborné časopisy

- DĚDIČ, Jan, ŠOVAR, Jan, MIKULA, Ondřej. Proč podle českého soukromého práva nelze uvažovat o (ICO) tokenech jako o cenných papírech. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, č. 15-16 [cit. 4. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- DRACHOVSKÁ, Karolina. Dědění kryptoměn pro právní teorii i praxi. *Soukromé právo* [online databáze], 2022, č. 2 [cit. 1. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.
- DRACHOVSKÝ, Ondřej. Darování pro případ smrti – kam s ním? *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 4, s. 3-7.
- HORÁK, Ondřej. Darování pro případ smrti a ochrana dědiců (k diskusi o novelizaci občanského zákoníku). *Právní rozhledy* [online databáze], 2014, roč. 22, č. 22, [cit. 5. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- JAREŠ, Adam. Kryptoměny a občanské právo. *Revue pro právo a technologie*. 2020, roč. 11, č. 21, s. 21-46.
- KITTEL, David. Dědění bitcoinu. *Ad Notam*, 2021, roč. 27, č. 2, s. 26-29.
- KOHAJDA, Michael, Jiří MORAVEC. Legal aspects of bitcoin under the Czech law. *Daně a finance*, 2016, roč. 24, č. 4, s. 36-45.
- MUZIKÁŘ, Martin. Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce. *Ad Notam*, 2017, roč. 23, č. 4, s. 17-21.
- MUZIKÁŘ, Martin. Rozhodnutí NS 24 Cdo 2592/2021 aneb k významu veřejné listiny. *Ad Notam*, 2022, roč. 28, č. 2, s. 2-4.
- PIHERA, Vlastimil. Tokenizované cenné papíry – na prahu změny. *Obchodněprávní revue*, 2023, č. 3, s. 159-163.
- PLAŠIL, Filip. Mystický testament v českém právu. *Ad Notam*, 2018, roč. 24, č. 3, s. 4-10.
- SCHWARZOVÁ, Aneta. Virtuální aktiva a virtuální měny – obsah a vývoj pojmu, právní povaha, regulace a možná úskalí. *Revue pro právo a technologie*. 2023, roč. 14, č. 27, s. 37-85.
- SZOSTOK, David. Bitcoin jako věc v právním smyslu. *Právní rádce*. 2016, roč. 24, č. 5, s. 24–26.
- TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti – trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy* [online databáze], 2015, č. 13-14 [cit. 7. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

- ZIMNIOKOVÁ, Markéta. Zápis cenného papíru do blockchainu. *Právní rozhledy* [online databáze], 2020, č. 20 [cit. 4. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Právní předpisy a související dokumenty

- Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách.
- Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti.
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.
- Ústavní zákon č. 2/1993, Listina základních práv a svobod.
- Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.
- Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění platném do 31. prosince 2020.
- Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudní.
- Zákon, kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/858 ze dne 30. 5. 2022 o pilotním režimu pro tržní infrastruktury založené na technologii sdíleného registru a o změně nařízení (EU) č. 600/2014 a (EU) č. 909/2014 a směrnice 2014/65/EU.
- Česká advokátní komora. *Sdělení představenstva České advokátní komory ze dne 8. dubna 1997 k otázce výkonu činností neshlučitelných s výkonem advokacie* [online]. Česká advokátní komora, 1997 [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/5_cinnosti-neslucitelne-s-vykonem-advokacie_08-04-1997.pdf.
- Česká advokátní komora. *Usnesení představenstva České advokátní komory č. 7/2004 Věstníku ze dne 28. června 2004, o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného*

majetku klienta advokátem [online]. Česká advokátní komora, 2004 [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/assets/2004-7-uschovy-2023-1.pdf>.

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 1996, sp. zn. NS 3 Cdon 523/96.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. ledna 2004, sp. zn. 22 Cdo 1964/2003.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. července 2005, sp. zn. IV. ÚS 380/05.
- Rozsudek německého Spolkového soudního dvora (*Der Bundesgerichtshof*), ze dne 12. července 2018, sp. zn. III ZR 183/17, bod 50.
- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 22. října 2015. *Skatteverket v. David Hedqvist*, ve věci C-264/14.

Internetové zdroje a ostatní

- Binance Academy. *Co je těžba kryptoměn a jak funguje?* [online]. academy.binance.com, 13. dubna 2023, aktualizováno 8. června 2023 [cit. 28. října 2023]. Dostupné z: <https://academy.binance.com/cs/articles/what-is-crypto-mining-and-how-does-it-work>.
- Blockchain.com. *Bitcoin BTC* [online]. blockchain.com, [cit. 14. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.blockchain.com/explorer/assets/btc>.
- Cryptosteel.com. *WHAT IS CRYPTOSTEEL? And why do I need one?* [online]. cryptosteel.com [cit. 1. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://cryptosteel.com>.
- Coinbase.com. *How do I gain access to a deceased family member's Coinbase account?* [online]. help.coinbase.com, 2023 [cit. 2. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://help.coinbase.com/en/coinbase/managing-my-account/other/how-do-i-gain-access-to-a-deceased-family-members-coinbase-account>.
- CoinMarketCap. *Bitcoin Circulating Supply* [online]. coinmarketcap.com [cit. 27. října 2023]. Dostupné z: <https://coinmarketcap.com>.
- Deadmansswitch.net. *Dead Man's Switch* [online]. deadmansswitch.net [cit. 20. října 2023]. Dostupné z: <https://www.deadmansswitch.net>.
- DRACHOVSKÁ, Karolína. *Digitální pozůstalost*. Diplomová práce, vedoucí Elischer, David. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, 2023.
- Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část [online databáze]. Vláda ČR, 3. února 2012 [cit. 7. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ELČIČ, Sandro. *Odvrácená strana zabezpečení kryptoměn: Dědictví v bitcoinech může přinést trauma, není se k němu často jak dostat* [online]. archiv.hn.cz, 27. května 2018

- [cit. 10. října 2023]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-66149180-zabezpeceni-kryptomen-ma-odvracenou-stranu-dedictvi-v-bitcoinech-muze-znamenat-trauma-15-procent-jich-mizi-do-nenavratna>.
- KOLÁŘOVÁ, Kateřina. *Digitální dědictví zatím neřešíme, říká šéf Notářské komory Neubauer* [online]. lidovky.cz, 28. listopadu 2018 [cit. 10. října 2023]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/digitalni-dedictvi-zatim-neresime-rika-sef-notarske-komory-neubauer.A181123_142435_ln_byznys_pravo_ssu.
 - Lastpass.com. *Fewer Passwords, Less Friction Prepare for a password[less] future by embracing pervasive password management today* [online]. lastpass.com [cit. 15. října 2023]. Dostupné z: <https://www.lastpass.com>.
 - Ministerstvo vnitra. *Digitální pozůstalost* [online]. ministerstvovnitra.cz, [cit. 9. října 2023]. Dostupné z: <https://pruvodce.gov.cz/umrti/tipy/digitalni-pozustalost>.
 - NAKAMOTO, Satoshi. *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System* [online]. bitcoin.org, 2009 [cit. 21. října 2023]. Dostupné z: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.
 - REES, Katie. *How Much Bitcoin Is Lost Forever and How Did It Get Lost* [online]. makeusof.com, 28. září 2023, [cit. 15. října 2023]. Dostupné z: <https://www.makeuseof.com/how-much-bitcoin-is-lost-forever/>.
 - Softonic.com. *PasswordBox for Windows* [online]. passwordbox.en.softonic.com [cit. 15. října 2023]. Dostupné z: <https://passwordbox.en.softonic.com>.
 - Stallion. *Navigating Bitcoin Inheritance* [online]. hackinglives.substack.com, 11. října 2023 [cit. 12. října 2023]. Dostupné z: <https://hackinglives.substack.com/p/navigating-bitcoin-inheritance>.
 - TĚTEK, Josef. *PROTECTING YOUR HODL LEGACY: SHAMIR BACKUPS AND INHERITANCE PLANNING* [online]. bitcoinmagazine.com, 1. července 2021 [cit. 25. října 2023]. Dostupné z: <https://bitcoinmagazine.com/technical/protecting-bitcoin-shamir-backup>.
 - TradeCZ. *Co je kryptoměna* [online]. trade.cz, 11. května 2021 [cit. 27. října 2023]. Dostupné z: <https://www.tradecz.cz/kryptomeny/>.
 - OŠŤÁDAL, Radim. *Teoretický základ a přehled kryptografických hashovacích funkcí* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: https://is.muni.cz/www/ostadal/hash_overview.pdf.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá děděním celosvětově nejznámější kryptoměny, tedy děděním Bitcoinu. Investování do bitcoinových mincí je fenoménem posledních let a osob vlastnících bitcoiny ke dni svého úmrtí tak bude přibývat. Přestože vlastníci bitcoinu mnohdy do této kryptoměny vložili značné finanční prostředky, otázku, co se stane s tímto kryptoaktivem po jejich úmrtí, zpravidla neřeší. Přitom pokud chtějí mít jistotu, že tento majetek bezpečně přejde na jejich právní nástupce, musí tuto otázku již za svého života aktivně řešit. K dispozici s bitcoinem je totiž třeba znát tzv. soukromý a veřejný klíč. Aby právní nástupci zůstavitele mohli bitcoiny fakticky zdědit, musí jim zůstavitel tyto přístupové údaje zanechat.

Současná tuzemská právní úprava dědického práva neobsahuje zvláštní pravidla dědění kryptoměn či jiných digitálních a virtuálních aktiv, stejně tak absentuje judikatura na toto téma. Proto autorka v práci rozebírá, zda a jak lze na bitcoin aplikovat soukromoprávní normy *de lege lata*.

Práce nejdříve popisuje technické fungování Bitcoinu a bitcoinových peněženek, avšak v následujících kapitolách se již věnuje bitcoinu v kontextu soukromého práva se zaměřením na právo dědické. Cílem práce je určit, zda je bitcoin věcí v právním smyslu, o které může zůstavitel účinně pořídit pro případ smrti užitím institutů platného českého dědického práva v kombinaci s instituty jiných (nejen právních) odvětví tak, aby byl zaručen bezpečný přechod bitcoinu ze zůstavitele na jeho právní nástupce.

Abstract

This thesis deals with the inheritance of the world's most famous cryptocurrency, which is Bitcoin. Investing in bitcoin coins has been a phenomenon in recent years and the number of people owning bitcoin at the date of their death will increase. Even though bitcoin owners have often invested significant funds in this cryptocurrency, the question of what happens to this crypto asset after their death is usually not addressed by them. But if they want to make sure that these assets pass safely to their legal successors, they must actively address this issue during their lifetime. In order to dispose of bitcoin, one needs to know the so-called private and public keys. So as to achieve actual inheritance of bitcoins by deceased's successors, the testator must leave them these access details.

The current domestic legal order of succession does not contain specific rules on inheritance of cryptocurrencies or other digital and virtual assets, nor is there any case law

on this topic. Therefore, the author analyses whether and how private law norms *de lege lata* can be applied to bitcoin.

The thesis first describes the technical functioning of Bitcoin and bitcoin wallets, but the following chapters are already dedicated to bitcoin in the context of private law with a focus on inheritance law. The aim of the thesis is to determine whether bitcoin is a thing in the legal sense that can be effectively acquired by the testator in the event of death by using the institutes of the applicable Czech inheritance law in combination with the institutes of other (not only legal) branches so as to guarantee the safe transfer of bitcoin from the testator to his legal successors.

Klíčová slova

Dědictví

Bitcoin

Pořízení pro případ smrti

Majetkové plánování pro případ smrti

Řízení o pozůstalosti

Mystický testament

Key words

Inheritance

Bitcoin

Disposition mortis causa

Post-mortem Estate Planning

Inheritance procedure

Mystical testament